

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Θ'.

* ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ, 12 ΤΟΥ ΘΕΡΙΣΤΗ 1911 *

ΑΡΙΘΜΟΣ 439

Τὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμά» μεταφερο-
θήκανε στήν ὁδὸ Οἰκονόμου 4 (Ἐξάρ-
χεια) α' εἶναι ἀνοιχτὰ τὸ πρωτὶ ἀπὸ τῆς
10— 2 καὶ τὸ δευτερόν ἀπὸ τῆς 3—6.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΤΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ. Γιὰ τὴ γλῶσσα.
ΝΑΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ. Τὰ Νηπιαγωγεῖα.
Α. ΠΑΛΑΜΑΣ. Συναπάντημα—Στὸν ξένο γιάλο—Ἄνατο-
λίτικο λιμάνι.
ΓΑΝΗΓΟΡΗΣ ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ. Ποιητής.
ΦΩΤΗΣ ΧΩΡΑΪΤΗΣ. Μεταξὺ μας.
ΤΥΓΧΑΡΗΣ. Τὸ δαχτυλίδι τοῦ Γόγγ. (Τὸ δαχτυλίδι καὶ ἡ
ἀγάπη).
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟ-
ΣΗΜΟ.

ΑΝΕΚΔΟΤΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

ΤΟΥ Α. ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

Ἄδεν πρέπει νὰ παραξενεύεται κανένας ἂν μέσα σ' ἓνα τέτοιον περιβάλλον—ποῦ μαραίνειαι καὶ σβήνει κάθε ἀνθρωπι-
στικὴ τάση—καὶ ὁ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ, ποῦ τὰ ἔργα του ἔπρε-
πε νὰ εἶναι σκορπισμένα στὸ λαὸ, εἶναι μονάχα γνωστός σ'
ἐκεῖνα τὰ πνεύματα ποῦ κατορθώσανε νὰ ποτινάξουν τὸ ρω-
μαϊκὸ κινεζισμό καὶ νὰ νοιώσουνε κάπως πλατύτερα τὸ
σκοπὸ τῆς ζωῆς.

Ὁ Λασκαράτος ἀλάκαρα, τὴ ζωὴ του τὴν ἀπέρωρε
σ' ἐργασία ἐξαιρετικῶς ἀνθρωπιστικῆ. Τὸ μεσαιωνικὸ ζῆλο
ποῦ τὸν ἐπιγίγγε δὲν μπορούσε νὰ τὸν ὑποφέρῃ τὸ ἀβούλω-
το πνεῦμα του. Μὲ στίχους ἐκαντηρίασε. Στὰ περὶ πολυ-
μοῦσε ἤρωτικά. Στὰ ἔργα τοῦ Λασκαράτου μορεὶ κανεὶς νὰ
βρῇ πολλές σελίδες γραμμένες μὲ τὴ δύναμη τοῦ Τολστόη.
Τὰ «Μυστήρια τῆς Κεφαλλονιάς», ἢ «Ἀπόκριση στὸν
Ἄφοροσμό» εἶναι ἔργα «ἐκτὸς τόπου καὶ χρόνου». Ἔργα
ποῦ πάντα θὰ μορφώνουν καὶ θὰ διδάσκουν. Καὶ τὸ περὶ-
τερο γραμμένα μὲ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ποῦ νὰ μορφώνουν καὶ
νὰ διδάσκουν—καὶ γι' αὐτὸ στὴ ζωντανῆ γλῶσσα, στὴ
γλῶσσα τοῦ ἔθνους.

Τὸν περὶ μῆνα κλείσανε ἑκατὸ χρόνια ἀπὸ τότε ποῦ
γεννήθηκε ὁ Λασκαράτος. Μερικοὶ θαυμαστὲς τοῦ μεγάλου
σοῦ καὶ μαρτυρικοῦ συγγραφέα—γιατὶ ὁ βίος τοῦ Λασκαρά-
του εἶναι ἀλάκαρα μαρτυρολόγιο, μαρτυρολόγιο ποῦ τοῦ
πλέξανε οἱ πνευματικοὶ δολοφόνου, οἱ παππάδες, καὶ ὁ
φανατισμένος ὄχλος—εἶχανε τὴ φαινετὴ ἔμπνεψη νὰ πα-
νηγυρίσουνε τὴν ἑκατονταετηρίδα του στὴν Κεφαλονιά—
ὅπου γεννήθηκε κ' ἔζησε.

Μὲ λαχτάρια περιμένουμε νὰ πετύχουνε τὸ σκοπὸ τους.
Γιὰ τὴν ὥρα μ' αὐτὴ τὴν εὐκαιρία δημοσιεύουμε μιὰ πραγ-
ματεῖα του γιὰ τὴ Γλῶσσα, ποῦ φίλος τοῦ «Νουμά» ὁ κ.

Σ. Φραγκόπουλος βρῆκε μέσα σ' ἄλλα χειρόγραφα τοῦ Λα-
σκαράτου, γραμμένα ἐδῶ κ' εἰκοσιεπτὰ χρόνια.

Ἡ ἐθνικὴ κακοτυχία μᾶς ἔγραψε—τὸ ζήτημα τὸ γλωσ-
σικὸ νὰ μὲν πάντοτε ἀτέλειωτο γιὰ μᾶς τὴρα ποῦ σ' ὀ-
λωνε τὸν ἄλλο κόσμον κοιτάζοντε νὰ ποτιποιοῦνε τὴ γλῶσσα
ἐσο τὸ δυνατό καὶ νὰ καλητερεύουν καὶ τὸ ἐκπαιδευτικὸ
σύστημα γιὰ νὰ ἐλαττώνεται ἐσο τὸ δυνατό ἡ σκλαβιά τῆς
«ἀστικῆς ἐκπαίδευσης»—πραγματικῶς δηλητηρίασης—τῶ
δυστυχισμένοντων παιδιῶν. Μὰ πῶς νὰ μὴ μὲν καὶ αὐτὸ
τὸ ζήτημα ἄλυτο σὲ τόπο ποῦ σκέφτεται ἀκόμη ὅπως σκε-
φτόντανε οἱ ἀνθρώποι στὴ λίθινη περίοδο:]

ΓΙΑ ΤΗ ΓΛΩΣΣΑ

Ἡ γλῶσσα δὲν εἶναι, ὡς ἤθελ' ἴσως νομίσουμε,
ἀπλῶς μόνον φιλολογικὸν ἀντικείμενον ἢ γλῶσσα
ἐνέχεται βέβαια, καὶ πολὺ μάλιστα ἐνέχεται στὴ φι-
λολογία· ἐπειδὴ, ἐκτὸς ποῦ ἡ γλῶσσα εἶναι τὸ σῶ-
μα τῆς ἰδέας ἀλλὰ καὶ εἰ' αὐτῆς καλῶς μεταχει-
ριζομένης διατυπώνονται μὲ καλλιτεχνικὸν τρόπον οἱ
ἰδέες, ὥστε νὰ ἔχουν ἓνα ὅσο τὸ δυνατό ὄρατο σῶμα.

Ἄλλὰ ὁ κύριος προσρισμὸς τῆς γλῶσσας εἶναι
ἄλλος σπουδαιότερος. Ἡ γλῶσσα εἶναι κοινωνικὸν
ζήτημα· ἐπειδὴ εἶναι τὸ μόνον μέσον τοῦ ἀνθρώ-
που γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῶν ψυχικῶν του δυνάμεων,
γιὰ τὴν κοινωνικὴν του πρόοδο, γιὰ τὴν ἐξακολου-
θιτὴν καλητέρεψήν του σ' ὅλες τὰς διεύθυνσεις· καὶ
ὡς τέτοια, ἔχει, καθὼς βλέπετε, ἄλλην σοβαρώτε-
ρη καὶ πολυτιμώτερον ἀξίαν, ἀπὸ ἐκείνην τῆς φι-
λολογικῆς καλλιτεχνίας.

Ἡ γλῶσσα εἶναι ἐκεῖνο τὸ μέσον, χωρὶς τὸ ὀ-
ποτον ἢ ἀνθρωπότης ἤθελε μένει αἰωνίως στάσιμη.
Παρατηρήσατε ἔσα ἔντα εἶναι ἐλλειπῆ ἀπὸ τοῦτο τὸ
μέσον καὶ θέλ' ἴδητε ὅτι δὲν προσδεύουν. Ἡ, ἂν
θὰ πιστέψουμε ὅτι προσδεύουν, κάμνουν ὡς φαίνε-
ται, τὴν παθητικὴν Λαρβινικὴν πρόδο, ἀπὸ ἓνα
βῆμα κάθε τόσα ἑκατομμύρια χρόνια.

Φανταστεῖτε κόσμον ἀπὸ ἀνθρώπους χωρὶς γλῶσ-
σαν Οἱ ἀνθρώποι ἐκεῖνοι μουγκρίζοντες καὶ βογ-
γῶντες, ἤθελ' αἰωνίως ἐκφράζον χοντροειδῶς τὰς
χοντροειδεῖς ἀνάγκας τους, ἀλλὰ τόσο μόνον. Τὰ δὲ
ὕψιλάτερα καὶ εὐγενέστερα τῆς ἀνθρωπίνης ψυ-
χῆς, ἤθελε μένον αἰωνίως ἀγνωστα. Τὸ αἴτιον εἶ-
ναι αὐτοφανές—στὴ γλῶσσα τῶν βόγγων καὶ τῶν
μουγκρισμάτων ἤθελε λείπει ἢ φανερότης τῶν ἰ-
δεῶν. Οἱ ἰδέες μας τότε δὲν ἤθελ' ἔχουν ἔχταση
οὐδὲ ἀνάπτυξη· δὲν ἤθελ' ἐννοοῦμεθα παρὰ ὡς ἐγ-
γιστὰ καὶ χοντρικῶς. Καὶ τί ἤθελ' εἶμασε τότε οἱ

άνθρωποι ; "Ἡθελ' εἶμαστε πίθηκοι, εἶδος πιθήκων· ἐπειδὴ μόνη ἡ φανερότης τῆς ἐκφράσεως εἶν' ἐκείνη πού βοηθῶντας τὸν ἄνθρωπο νὰ τελειοποιηται, τὸν ξεχωρίζει ἀπὸ τὰ χτήνη.

Βέβαια—ἡ ἀσάφεια στὴν ἔκφραση εἶναι ἡ κατὰ δίκην τῶν χτηνῶν—καὶ τὸ καυχῆμα τῶν λογιστῶν !—Ἡ δὲ σαφήνεια στὴν ἔκφραση, εἶναι τὸ ξεχωριστικὸ προτέρημα τῶν ἀνθρώπων.

Γνωρίζω πολὺ καλὰ νὰ ἐπὸθη εἶτι ἡ συνείδηση μᾶλλον νὰ εἶν' ἐκείνη πού μᾶς ξεχωρίζει ἀπὸ τὰ χτήνη. Ἀλλὰ, ἐπιτρέψατέ μου νὰ ἀμφισβῆλω εἰς τοῦτο, ἀφοῦ στὴν πολυχρόνιά μου ὑπαρξῆ, εἶδα πάμπολλους ἀνθρώπους νὰ ἔχουν ὀλιγώτερη συνείδηση ἀπὸ πάμπολλα χτήνη· ἀφοῦ εἶδα εἶτι ἡ εὐγενής, ἡ χρηστή συνείδηση δὲν εἶναι τόσο κοινὴ στοὺς ἀνθρώπους, ὅσο κολακευόμενοι ἤθελε νομίσουμε.

Δὲν διστάζω ὅθεν νὰ θέσω τὴ γλῶσσα καὶ ἰδίως τὴν φανερότητα τῆς γλώσσας, ὡς τὸ κύριον ξεχωριστικὸ μᾶς ἀπὸ τὰ χτήνη· καὶ ὡς τὸ μόνο μέσον τῆς ἀνθρωπίνης προόδου· ἀφοῦ καὶ διὰ μόνης τῆς φανερότητος τῆς ἐκφράσεως τῶν ἰδεῶν μᾶς, βῆναι μὲν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ψυχικῶν μᾶς δυνάμεων, καὶ στὴν ἐξακολουθιὴν καλλιτέρεψίν μᾶς. Ἰσοῦ ὅθεν ἡ μεγάλη ἀξία τῆς γλώσσας, ὡς μέσον ἀναπτύξεως καὶ προόδου τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας.

Τώρα, ἀν ὑπάρχῃ κανόνας χωρὶς ἐξαίρεση, εἶναι εἶτι—«Πρέπει νὰ μεταχειριζώμεθα κάθε πρᾶγμα διὰ τὸν σκοπὸν διὰ τὸν ὅποιον ἔγινε» Κάθε ἄλλη, διαφορετικὴ μεταχείρισις, εἶναι ἀπὸ τὸ περισσότερο στὸ λιγώτερο, κατάχρησις.

Ἀπὸ τὸν κανόνα τοῦτον δὲν ἐξαιροῦνται βέβαια οἱ γλῶσσες· ἀλλὰ καὶ τούτες πρέπει νὰ μεταχειρίζονται οἱ λογικοὶ ἄνθρωποι γιὰ τὸν σκοπὸν γιὰ τὸν ὅποιον ἔγιναν, καὶ μὲ τρόπον συντελεστικὸν πρὸς τὸν σκοπὸν γιὰ τὸν ὅποιον ἔγιναν.

Ὁ σκοπὸς γιὰ τὸν ὅποιον ἔγινε ἡ γλῶσσα, ἡ γιὰ νὰ εἰπῶ καλῆτερα, ὁ σκοπὸς γιὰ τὸν ὅποιον ἡ θεία Πρόνοια μᾶς ἔδωσε τὴ γλῶσσα, εἶναι ἡ φανερώτερη ἀλληλοδιάδοσις τῶν ἰδεῶν μᾶς, εἰς τὴν συνδιαλλαγὴν τῶν παντοίων ἀναγκῶν μᾶς, καὶ ἐπομένως ἡ εὐκολώτερη καὶ ταχύτερη ἀνάπτυξις τῶν ψυχικῶν μᾶς δυνάμεων, καὶ ἀκολουθιὴ πρόοδος καὶ καλλιτέρεψις τῆς ἀνθρωπότητος.—Ἄν κανεὶς φύσει ἀντιρρητικὸς ἤθελε ἀμφισβῆσαι περὶ τοῦ σκοποῦ τοῦτου τῶν γλωσσῶν, δὲν ἔχει νὰ κάμῃ παρὰ νὰ κατεβῆ στὸ δρόμο νὰ ρωτήσῃ τὸν πρῶτον διαδάτη καὶ νὰ βεβαιωθῆ διὰ τὴν αὐτοφανῆ τούτην ἀλήθειαν. Βέβαιος ὅθεν, εἶτι θὰ ἔχω καὶ τὴν ἰδικήν σας γνώμην σύμφωνον μὲ τὴν ἰδικήν μου, περὶ τοῦ σκοποῦ τῶν γλωσσῶν ἐν γένει, μεταδίδω στὴν ἰδικήν

μας νεοελληνικὴν γλῶσσαν, περὶ τῆς ὁποίας ὁ λόγος.

*

Ἡ αὐτοφανῆς ἀλήθεια τοῦ εἶτι, οἱ γλῶσσες μᾶς ἐδόθησαν γιὰ τὴν ὄσσην φανερώτερην μετάδοσιν καὶ διάδοσιν τῶν ἰδεῶν μᾶς, εἶναι παρομοίως μιὰ ἀλήθεια καὶ γιὰ τὴ γλῶσσα μᾶς. Εἶναι ἀναντιρρητικὸν εἶτι κ' ἐμεῖς οἱ σημερινοὶ Ἕλληνες ἐμιλοῦμε ἀνάμεσό μᾶς γιὰ νὰ ἐννοούμεθα. Κύριος ὅθεν σκοπὸς καὶ τῆς σημερινῆς γλώσσας μᾶς πρέπει νὰ εἶναι ἡ μετάδοσις καὶ διάδοσις τῶν ἰδεῶν μᾶς ἀνάμεσό μᾶς διὰ τῆς μεγαλητέρας φανερότητος, καὶ πρέπει, ὡς ἐπὸθη, νὰ τὴν μεταχειριζώμεθα μὲ τρόπον συντελεστικὸν πρὸς τὸν σκοπὸν γιὰ τὸν ὅποιον μᾶς ἐδόθη ἀπὸ τὴν φύσιν.

Ἄν δὲ ἔλεγα εἶτι ὁ τρόπος ὁ συντελεστικώτερος γιὰ τὴν φανερότητα τῶν ἰδεῶν μᾶς εἶναι ἡ ἀπλότης τῆς φράσεως μᾶς, ὀμιλῶντες ἢ γράφοντες, ἢ ἢ ἢ εὔρω τάχα τοὺς ἀντιλέγοντας ;

Ἐπιθυμῶ, σὲ κάθε βῆμα πού κάμνω νὰ ἔχω καὶ τὴ συνάντησή σας. Ἐρωτῶ λοιπὸν — Εἶναι κανεὶς ἀπὸ σᾶς ὁποῦ νὰ διαφωνῆ μὲ ἐμὲ διὰ τὴν ἀπλότητα τῆς φράσεως ὡς συντελεστικώτατον γλωσσικὸν προσόν, διὰ τὴν γληγορώτερην κατάληψή μᾶς ὀμιλοῦντες καὶ γράφοντες ; Εἶναι κανεὶς ἀπὸ σᾶς ὁποῦ νὰ νομίζῃ εἶτι μιὰ διεστραμμένη σύνταξις καὶ λέξεις ἀρχαῖες ἑλληνικῆς ἐυκολύνουν τὴν συνεννόησίν μᾶς ; Εἶναι κανεὶς ἀπὸ σᾶς ὅστις κρίνοντας μὲ τοὺς κανόνας τῆς λογικῆς, μὲ τὴν καθημερουσίαν του πείραν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς **λογιωτατίστικης**, δὲν ἤθελε θεωρήσει τὰς στριφνῆς τῆς φράσεως καὶ τὰς πεπαλαιωμένους τῆς λέξεως ὡς ἔμποδα διὰ τὸν κύριον σκοπὸν τῆς γλώσσας, τὴν ταχύτερη καὶ ἀκριβέστερη συνεννόησίν μᾶς ;

Ὅχι βέβαια !

*

Ἀλλὰ νὰ ἐξετάσουμε τὸ ζήτημα τοῦτο καὶ ὑπὸ ἄλλην πραχτικώτερη ἐποψῆ—Ἡθελε σᾶς ἀρέσει ὅταν σᾶς ὀμιλοῦν **γιὰ ὑπόθεσές σας, γιὰ συμφέροντά σας**, νὰ σᾶς ἐκφράζονται **λογιωτατίστικα**, ὥστε νὰ μὴν ἀπεικάζετ' εὐθύς καὶ καθαρὰ εἶτι σᾶς λέγουν, ἀλλὰ νὰ σᾶς εἶναι χρεῖα νὰ σκέψετε τί σᾶς ἐπὸθη γιὰ νὰ τὸ ἐννοήσετε ;—Ἡθελε σᾶς ἀρέσει ὅταν σᾶς ὀμιλεῖτε **γιὰ ὑπόθεσές σας**, νὰ μὴν ἐννοεῖσθ' εὐθύς λογιωτατίζοντες, ἀλλὰ οἱ ἐντελλόμενοι τὴν ὑπηρεσίαν σας νὰ ἐννοοῦν ὡς ἔγγιστα τὰ λεγόμενά σας, κινδυνεύοντες νὰ παρενοήσουν καὶ νὰ σᾶς δουλέψουν ἀνάποδα ;

Ὅχι βέβαια !

Καὶ εἶναι μὲ σκοπὸ πού λέγω γιὰ **ὑπόθεσές σας, γιὰ συμφέροντά σας**. Ἐπειδὴ εἶδα τοὺς λογιστῶν, ὅταν πρόκειται γιὰ **συμφέροντά τους** νὰ ἐκ-

φράζονται διαφορετικά ἀπ' ὅτι, ὅταν πρόκειται γὰρ πράγματα εἰς αὐτοὺς ἀδιάφορα. Ὅταν ὁ ἀρχιλογιώτατος Θεωδωράκης ἔδωκε νὰ συντρέξῃ γιὰ βουλευτής, ἄφινε τὰ λογιστικὰ νὰ χαίρουνται καὶ στοὺς ψηφοφόρους ἐμιλοῦσε τὴ γλώσσα τοῦ ἔθνους. Ἐδερφάνια καὶ ἀϊτεράκια μου, τοὺς ἔλεγε. Καὶ πιστεύω ὅτι, φυσικῶς τῆ λόγῳ, οἱ λογιστικὰ σὲ ὁμοίαις περιπτώσεσιν κάμνουν ὅλοι ἔτσι. Ἀπὸ τοῦτο σὲ ἐξάγω ὅτι, ἡ λογιστικὴ εἶναι γλώσσα τοῦ «ἔγνοια μου ἂν δὲν ἐννοοῦμαι» ἢ δὲ γλώσσα τοῦ ἔθνους, ἡ γλώσσα τοῦ, «θέλω νὰ ἐννοηθῶ».

Σ' ὅσα λέγω παρακαλῶ νὰ παρατηρήσετε ὅτι ἡ λογικὴ εἶναι πάντοτε ἡ ἀχώριστη δηγήτρια μου καὶ ὅτι πηγαίνω πάντοτε προχωρώντας μὲ κάπως μαθηματικὴν μέθοδον, μεταδιδόντας ἀπὸ ἀξίωμα σὲ ἀξίωμα γιὰ νὰ εἶμαι ἀσφαλῆς στὰ λεγόμενά μου. Μὲ τὴν ἰδίαν δὲ ἀναντίρρητον μέθοδον θέλει προχωρήσω ἕως τέλους στὴν ἔρευνα τοῦ μεταδοτικοῦ τούτου μέσου, τοῦ καλουμένου γλώσσα.

*

Δὲν ἐμβαίνει στὸ θέμα μου νὰ ἐξετάσω τὴν ἀσάφειαν τῆς ἰδέας αὐτῆς στὸν ἑαυτὸν τῆς, στὴν οὐσίαν τῆς, ἢ ὅποια συνίσταται στὴν ἀτέλειαν τῆς ἰδέας τῆς ἰδέας. Ἐκεῖνο εἶναι μέρος ἄλλου θέματος. Ἡ ἀσάφεια τῆς φράσεως κάμνει τὸ γλωσσικὸν ζήτημα καὶ ἀκολούθως τὸ θέμα μου.

Μοῦ λέτε λ. χ. ὅτι, — «Ἡ ἐπὶ τοῦ διὰ τὸ ἔτος 1883 προϋπολογισμοῦ τοῦ Κράτους Ἐπιτροπὴ τῆς Βουλῆς, σαφέστατα ἔδειξε τί ἀπαρέσκει τοῖς Ἕλλησιν.» — Ἐδῶ ἡ ἰδέα σας ἤθελ' εἶναι σαφής, ἐπειδὴ ἀκεραία, ἀλλὰ ἡ φράση σας τὴν κάμνει σκοτεινὴ. ἐπειδὴ ἰὸν οἱ λέξεις δὲν εἶναι τοποθετημέναι καθὲ μίᾳ στὴ φυσικὴ τῆς θέσῃ, ἀλλ' εἶναι σκορπισμέναι ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, μέσῃ στὴν περίοδο. 2ον, οἱ λέξεις τούτες οἱ σκόρπιες, δὲν εἶναι ὅλες τῆς γλώσσας μας, ἀλλὰ ἀνακατωμέναι μὲ ἄλλαις πεπαλαιωμέναις λέξεσι. Ὡστε ὁ νοῦς μου, διὰ νὰ ἐννοήσῃ τί λέτε, πρέπει πρῶτα πρῶτα νὰ κάμῃ δυὸ ἐργασίας, ἰὸν νὰ μάσῃ τὰ σκόρπια καὶ νὰ συντάξῃ μὲ φυσικὸν καὶ λογικὸν τρόπον—2ον νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν ἔννοιαν τῶν πεπαλαιωμένων λέξεων ἢ καὶ νὰ τὴν ζητήσῃ, στὰ λεξικά, καὶ τότε νὰ ἐννοήσῃ πρεπόντως. Νὰ ἐννοήσῃ δηλαδὴ ὅτι—Ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Βουλῆς γιὰ τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους γιὰ τὸν χρόνον 1883 ἔδειξε καθαρὰ τί δὲν ἀρέσει τοῖς Ἕλλησιν. Ἡ μὴ φυσικὴ, ἀλλὰ στρεβλωμένη σύνταξις, ἡ ἀνόητος ἐπαινεμένη ὡς γὰρ ἀνόητος, εἶναι βέβαια τὸ μεγαλύτερον σκάνδαλον γιὰ τὴν φανερότητα τῆς φράσεώς μας. Ἀλλὰ καὶ ἡ παραχρόνιση τῶν σημερινῶν ἰδικῶν μας λέξεων, καὶ ἀντικατάστασίς τους μὲ ἄλλαις πεπαλαιωμέναις καὶ τώρα πλέον ἀκατά-

ληπτες, εἶναι ἄλλο ἰσοδύναμον ἴσως πρόσκομμα γιὰ τὸ πνεῦμα μας.

*

Σχετικῶς ὀλίγοι θὰν εἶν' ἐκεῖνοι ποὺ ξέρουν ὅτι ἰμάτιον θὰ πῆ φρέμα· ὅτι ἔαρ θὰ πῆ ἀνοιξη, ὅτι ὦν θὰ πῆ αὐγὸν. Οἱ δὲ περισσότεροι, τὴ μεγάλη βδομάδα στὴν ἐκκλησίαν, νομίζουσιν πὺς τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἐβγάλαν τὰ μάτια! πὺς ὁ Χριστὸς ὁ ἴδιος σὲ δεῖπνο τὸ μυστικὸν ἔκαμε μιὰ χοντροδουλειὰ δταν ἔκλασε καὶ εἶπε . . . Καὶ δταν ἀπὸ τὸ στόμα τῶν λογιστικῶν ἀκούει ὡς καὶ κρόμμου, νομίζουσιν πὺς οἱ προσκομμένοι ἐκεῖνοι μιλοῦν γιὰ ὑψηλὰ καὶ δυσκολονόητα πράγματα.

Ἔτσι ὅλα τούτα τὰ λογιστικὰ μπορεῖ νὰ εἶναι σοφὰ καὶ προσκομμένα· ἀλλ' εἶναι προσκομμένα μπόδια εἰς τὸν σκοπὸν τῆς γλώσσας· καὶ ἀντιφάσκουσιν μὲ τοὺς γλωσσικοὺς κανόνας, τοὺς ὁποίους ἡ λογικὴ, σύμφωνα μὲ τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων, μᾶς ἐπιβάλλει. Ὁ λογιστικισμὸς δθεν στὴ γλώσσα τοῦ ἔθνους μας, εἶναι κατάχρησις τῆς γλώσσας τοῦ ἔθνους μας· καὶ οἱ λογιστικὰ εὐθύνονται διὰ τούτην τους τὴν κατάχρησις.

Φίλε λογιστικῶν, ἂν ἐσφαλῆς καὶ ἐπαραστράτησες, ἀπὸ λογικῆς, μὴν ἰσχυρογνωμῆς ἐπιμένοντας στὸ παραστράτημά σου, στηριζόμενος στὸ κάποτε ἀπατηλὸν ἐκεῖνο λόγιον, τοῦ ὅτι—Ὅποιος περισσότερο ἐπιμένει, ἐκεῖνος κερδίζει, ἐπειδὴ ἐπιμένοντας, ἐναντίον στοὺς κανόνες τῆς λογικῆς, τὸ κέρδος σου δὲν θὰν εἶναι παρὰ ἢ ἐξακολούθησις τῆς μωρίας σου.

Καὶ πάλιν — Πολὺ εὐκόλως νὰ μὴν εὐθύνονται μήτε οἱ λογιστικὰ στὴν κατάχρησις ποὺ κάμνουν στὴ γλώσσα τοῦ ἔθνους μας. Πολὺ εὐκόλως νὰ ἐουνέθη καὶ σ' αὐτοὺς ὁ λογιστικισμὸς ἀκουσίως τους, καθὼς σχεδὸν πάντοτε συμβαίνει: στὰ φυτὰ καὶ στὰ ζῶα ὅσα μεταφέρονται σὲ ξένον τόπον, σὲ διαφορετικὸ κλίμα, ποὺ ὡς καὶ ἐκεῖνα λογιστικίζονται καὶ νοθεύονται κατὰ τὸν τρόπον ἐκεῖνον τοῦ τόπου, ἐκεῖνου τοῦ κλίματος.

Πραγματικῶς—στὴν εἰσοδὴν τῶν Ὀθωμανῶν βαρβάρων στὴν Ἑλλάδα, οἱ δυστυχεῖς πρόγονοί μας εἶχαν σκορπίσει σ' ὅλο τὸ τριγυρὸν ἡμισφαίριόν μας Εὐρώπης, Ἀσίας καὶ Ἀφρικής, ὅπου ἡ διαμονὴ τους ἐστάθη πολυχρόνια. Εὐκόλως ἔθεν νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι τὰ ἀπομακρυσμένα ἐκεῖνα ξένα κλίματα τὰ ὅποια δὲν ἀφαίρεσαν ἀπὸ τὴν ψυχὴν τους τὸν πατριωτισμὸν ἐπηρεάσαν ἕως, πολυχρονίως ἐνεργούντα, ἀπάνω τους· καὶ τόσον ὥστε νὰ τοὺς νοθέψουν τὸ πνεῦμα, καὶ νὰ τοὺς κάμουν σχολαστικούς, λογιστικῶν.

Νὰ ἐλπίσωμεν ὅμως ὅτι καθὼς τὰ ξένα κλίμα-

τα ἐνέργησαν ἐπιζημίως τότε στὸ πνεῦμα τῶν ὀμμεθῶν μας, γιὰ νὰ τοὺς κάμουν σχολαστικούς, ἔτσι τώρα στὴν ἐπιστροφὴν τους μετὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τοῦ Ἑθνους, τὸ προπατορικὸ τους κλίμα τὸ Ἑλλαδίτικο θέλει ἐνεργήσῃ ὠφελίμως ἀπάνω στοὺς ἐπιστρέφαντας τούτους ἑμογενεῖς μας ὥστε νὰ ξαναδώσῃ στὸ πνεῦμα τους ἑλληνικὸ καλοῦπι καὶ ἀνάπτυξη.

Ἡμποροῦμε δὲ νὰ εἰποῦμε ὅτι καὶ ἤδη ἄρχισε τὴν ὠφελιμὴν του ἐπιρροὴν τὸ πατρικὸν Ἑλληνικὸν κλίμα, στὰ πνεύματα τῶν λογιωτάτων.

Ἐνθυμεῖσθε, τί βαρυκέφαλος εἶταν ὁ λογιωτατισμὸς ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνους στὴν Ἑλλάδα (δηλαδὴ κατὰ τὸ 1850 περίπου), καὶ ἰδέτε πόσον ἐλάφρυνε καὶ ἐμετρίσθη σήμερα.

Ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνους, οἱ φανατικοὶ λογιωτατοὶ δημοσιογράφοι Συναρτοί, ἐκήρυττον *αὐτολεξεί* στὰς ἐφημερίδας τους, τὴν ὀλικὴν ἐξαφάνισιν τῆς γλώσσας τοῦ Ἑθνους καὶ τὴν ἀντικατάστασίν της μετὰ τὸ *jaargon* τῶν λογιωτάτων!

Τώρα οἱ σημερινοὶ λογιωτατοὶ μας, ἡμερώτεροι ἀπὸ τοὺς Καλικάνταρους ἐκείνους διώχτας μας, ἀναγνωρίζουν καὶ παραδέχονται τὴν γλώσσα τοῦ Ἑθνους γιὰ τὴν ποίησιν Καλὴ ἀρχή.

Καλὴ ἀρχή, λέγω, ἐπειδὴ ἰδοὺ κάποιοι τοῦ ξυπνημα τοῦ λογιωτατισμοῦ, ἰδοὺ κάποιοι τοῦ ἀνανέωσιν. Ἰδοὺ ἡ ἐνεργητικὴ ἐπιρροὴ τοῦ πατρῶου κλίματος ποῦ ἤδη ἄρχισε νὰ ἐνεργῇ στὰ πνεύματα τῶν λογιωτάτων καὶ νὰ δίνῃ καὶ κάποιας ἀπαρχῆς ὠφελίμων διαθέσεων.

Δὲν εἶναι δὲ διόλου ἀμφίβολος ὁ προσεχὴς ὀλικὸς ἐξελληνισμὸς τοῦ πνεύματος τῶν λογιωτάτων ἀποκάτου στὴν πατρικὴν ἐπιρροὴν τοῦ ἑλληνικοῦ κλίματος.

Ὅτι δὲ τὰ μὴ φυσικά, τὰ προσπαθημένα, δὲν ριζοῦννε στὰ Ἑθνη, ἔχουμε ἐκπληχτικὸν παράδειγμα στὴν Ἑφτάνησον.

Ἐδῶ καὶ τριάντα χρόνους (1850 περίπου) ἀκόμη, ποῖος δὲν ἤθελε θεωρήσῃ τὴν ἰταλικὴν γλώσσα στερεωμένην εἰς τὴν Ἑφτάνησον, πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὅτι εἶναι σήμερα στὴν Ἑλλάδα ἡ λογιωτατιστικὴ; Ἡ Γερουσία μας, ἡ Βουλὴ μας, τὰ Δικαστήριά μας, ἐσυζητοῦσαν στὰ ἰταλικά Τὰ ἰταλικά τότε ἦσαν καὶ σ' ἐμᾶς ἡ γλώσσα μας ἡ *λογία*, ἡ *σχολαστικὴ*, ἡ *λογιωτατιστικὴ* μας καὶ δὲν ὀμιλοῦσαμ' ἑλληνικὰ παρὰ μετὰ τοὺς ὀπηρέτες μας καὶ μετὰ τοὺς χωριάτες μας.

Καὶ ὅμως τὸ μέγα ἐκεῖνο οἰκοδόμημα τὸ *ξένο*, μ' ὄλον ὀποῦ καθιδρυμένο ἀπὸ αἰῶνες πρῶτα, ἔνα μόνον φύσημα ἔφτασε νὰ τὸ ριζῇ κάτου! Νᾶν τὸ

ριζῇ σὲ τρόπο, ὀποῦ τώρα πλέον δὲν τοῦ βρίσκουμε τὰ ἴχνη του παρὰ στὸ ἀρχειοφυλακεῖον μόνον! Ἰδοὺ πῶς τελειώνουνε τὰ ἀφύσικα. Ἐνα τέτοιο θέλει συμβῆ καὶ στοὺς λογιωτάτους. *Ἡ σχολαστικὴ τους δὲν εἶναι φυσικὴ* εἶνε *ἀφύσικη, βεβιασμένη, δυσκολευτικὴ καὶ ἀναρμόδια. Ν' ἀναφυλλιάσῃ ἔνα λίγο τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα στὴν Ἑλλάδα καὶ ὁ σχολαστικισμὸς θέλει πέσει κ' ἐκεῖνος ὄλος ἔνα κομμάτι, σὴν τῇ Στήλῃ τοῦ Διὸς στὰς Ἀθήνας, σὴν τῇ ἰταλικῇ στήν Ἑφτάνησον ἀποροριμένους ἀπὸ ἄλλην νέαν γενεάν, ἡ ὀποία θέλει γελάσει γιὰ τὴν παιδιαροσύνη τῶν προγενεστέρων της.*

*

Τὸ ὅτι τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδας θὰ ξανακάμῃ ἐντὸς ὀλίγου ἑλληνικὸ τὸ πνεῦμα τῶν λογιωτάτων, δὲν εἶναι διόλου ἀμφίβολον. Τοῦτο δὲ πρέπει διακαῶς νὰ τὸ ἐπιθυμοῦμε ἐπειδὴ, καὶ ὀποθέτοντες τὸ ἑθνικὸν δυστύχημα τοῦ νὰ βιασάξῃ διὰ πολὺν καιρὸν ἀκόμη ὁ σχολαστικισμὸς στὴν Ἑλλάδα, ὀποθέτοντες ἀκόμη δυνατόν τὸ φυσικῶς ἀδύνατον, τοῦ νὰ ἡμπορέσουν διὰ πολυχρονίων προσπαθειῶν νὰ ἐξαφανίσουν τὴν γλώσσα τοῦ Ἑθνους, καὶ ἀντ' αὐτῆς νὰ ἔχουν οἱ τότε ἄνθρωποι τὴν λογιωτατιστικὴν γιὰ δική τους, — ἐρωτῶ, ποῖα ἡ ὠφέλεια τῆς ἀλλαξογλωσσίας ἐκείνης; Μήπως χάριν τῆς ἀπολαύσεως τῆς λογιωτατιστικῆς οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι θὰ βρεθοῦνε νοσημονέστεροι ἢ περισσότερο προσδευμένοι σ' ἐκεῖνες τίς γνώσεις ὀποῦ κάναυνε μεγάλο ἔνα ἔθνος; — Ὅχι βέβαια. Ἄλλ' ἤθελε βρεθοῦνε καὶ τότε στὴ σημερινὴ μας κατάστασιν, εἰς τὸ *γλώσσα εἶχαμε, γλώσσα ἔχουμε*. Πρόσδοον δέ, θέλει ἔχουν τόσῃν, ὄσῃν ἀπὸ τὴν πρόσδοον τῶν ἄλλων ἔθνων παθητικῶς συρόμενοι, θέλει λάδουν.

Ἄλλ' εὐτυχῶς ὁ λογιωτατισμὸς δὲν εἶναι βιώσιμος. Ἡ φύσιν του τὸν καταδικάζει καὶ δὲν θάργῃσομε νὰ τοῦ εὐχηθοῦμε τὸ *γαῖαν ἔχοις ἐλαφρᾶν, ναρκωτικὸν λογιωτατισμὸν, γελοῖον καὶ ἐπιζήμιον*.

(Στᾶλλον φύλλον τελιώνει)

ANTREAS AASKAPATOS

Ἡ ΣΑΚΟΥΝΤΑΛΑ ΤΟΥ ΚΛΑΙΔΑΣΑ
μεταφρασμένη ἀπὸ τὸ Σανονκριτικὸ καὶ Πρα-

κριτικὸν κείμενον ἀπὸ τὸν

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ ΜΙΑ ΔΡΑΧΜΗ

στὰ γραφεῖα τοῦ «Νουμᾶ»

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΤΟΥ ΓΥΓΗ

ΤΡΙΜΥΘΙΑ

Α΄.

ΤΟ ΔΑΧΤΥΛΙΔΙ ΚΑΙ Η ΑΓΑΠΗ

Αφιερώνεται τῷ ΠΕΤΡΟΥ ΒΛΑΣΤΟΥ

Εἶμουνε τότες νέος, ταξίδεβα καὶ γύρεβα τὴν ἀγάπη.

Ἄπὸ τὴν Ἀνατολὴ ἀνέβαινα στὴ Δύση καὶ ἀπὸ τὴ Δύση κατέβαινα στὴν Ἀνατολή. Τῶφερε ἡ τύχη νὰ σταθῶ στὴ Μικρασία, νὰ πάω ἕνα πρωὶ ὡς τὰ ριζὰ τοῦ Τριώλου. τὸ περίφημο τὸ βουνὸ τῆς Λυδίας. Ἐκεῖ ἀκολούθησε κάτι πολὺ παράξενο καὶ ποὺ ἐμελλε νὰλλάξῃ ἐλόττελα τὴν ἀντίληψή μου τῆς ἀγάπης. Ἐνας φίλος ποὺ βρισκότανε μαζί μου, παζάρεβε κάτι ἀντίκες ἀπὸ ἕνα παιδί ζυπόλυτο, μ' ἄσπρα ρούχα, μισοκουρελιασμένα, μ' ἕνα φεζάκι στὴν ἄκρη τοῦ κεφαλιοῦ, μὲ τὸ πρόσωπο μπρούντζινο καὶ μὲ μιὰ ἔκφραση τόσο ἀθῶα, ποὺ ζύγωσα νὰ τὸ διῶ καλύτερα. Μοῦ χτύπησε τὸ μάτι ἕνα δαχτυλίδι ποὺ τὸ παιδί ἔδειχνε τοῦ φίλου μου· εἶτανε γύρος χρυσός, καθὼς εἶναι τὰ περισσότερα δαχτυλίδια, μὰ μὲ μιὰ πέτρα ποὺ ἀδύνατο νὰποφασίσῃς τί χρῶμα εἶχε, γιατί ἔμοιαζε σὰ νὰ εἶχε πολλὰ, σὰ νὰλλάζε κίχλας κάθε στιγμή. Μοῦ ζητοῦσε δυὸ λίρες, τοῦ ἔδωσα μιὰ, τὸ πήρα καὶ δὲν ἄργησα νὰ καταλάβω πὼς ἄξιζε ὄχι δυὸ, παρὰ μιλιοῦνια καὶ μιλιοῦνια λίρες. Θησαυρὸς ποὺ τὸ ταίρι του δὲν ὑπάρχει.

Ἄμα ποὺ τὰγόρασα, τῶθαλα στὸ δάχτυλό μου. Μιλοῦσα στὸ μεταξὺ μὲ τὸ φίλο μου, καὶ τὸ καμάρωνα. Μιλῶντας, τὸ γύριζα κάποτε, ἔτσι, γιὰ νὰ παίξω καὶ δίχως νὰ δῶσω προσοχή.

— «Νὰ σοῦ πῶ, χαίρουμαι τώρα ποὺ τῶχω», ἔλεγα τοῦ φίλου. «Γειά σου ποὺ μοῦ τᾶφῃσες καὶ δὲν τὸ κράτησες, ἂν καὶ πρῶτος τοῦ λόγου σου μᾶς ἀνακάλυψες τὸν πραγματεψτή.»

— «Καλέ, δὲ βραϊόσαι; Ἀσήμαντο πράμα!»

— «Ὅχι δά! Ἡ πέτρα του εἶναι ὠραία!»

— «Δὲν τὴν κοίταξα. Φέρε νὰ τὴ διῶ... Ποῦ εἶσαι;»

— «Ποῦ θέλεις νὰ εἶμαι; Νά, ἐδῶ, κοντά σου.»

— «Ἄδύνατο!»

— «Τρελάθηκες; Πῶς ἀδύνατο; Ἄφου σοῦ τὴ δείχνω, ἀδερφέ.»

— «Ἀλήθεια! Δὲν ξέρω τί ἔπαθα. Μοῦ φάνηκε ἄξαφνα πὼς ἔγινες ἄφαντος.»

— «Μήτε ἀλέψα. Πλάγι σου στεκόμουνε ὅλη τὴν ὥρα. Φαντάσου ὁμοῦ. Κάποτες θαρρῶ καὶ ὁ ἴδιος πὼς χάνεται στὰ μάτια μου τὸ δαχτυλίδι, μαζὶ μὲ τὰ δάχτυλά μου.»

— «Ὅριστε πάλε. Νά, ποὺ μοῦ χάθηκες ξανά!»

— «Χωρατέβεις;»

— «Διόλου. Σοῦ λέω πὼς εἶσαι ἀθῶρητος καὶ ὡστόσο ἀκούω τὴ φωνή σου!»

— «Μὰ ἐγὼ τὸ χέρι σοῦ πιάνω. Δὲν τὸ νοιώθεις, χριστιανέ μου;»

— «Παράξενο! Παράξενο! Τὸ νοιώθω! Καὶ δὲ σὲ βλέπω!» Ἔτσι μοῦ εἶπε καὶ ἀπὸ κάποια φρικτὴ μυστικὴ ἀνατρίχιασε ὁ σύντροφός μου. Ἐμένα μοῦ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ μιὰ ὑποψία ποὺ ἔτρεμα μὴπως καὶ βγῆ φέφτικη.

— «Στάσου! τοῦ κάνω. Τώρα μὲ βλέπεις;»

— «Ὅτε σταλούλα!»

— «Καὶ τώρα;»

— «Τώρα, ναί!»

Κόντσιφα νὰ λωλαθῶ ἀπὸ τὴ χαρὰ μου. Θυμήθηκα τὸν Πλάτωνα ποὺ στὴν *Πολιτεία* του γράφει πὼς ὁ Γύγης, ὁ βασιλιάς τῆς Λυδίας, κάθε φορὰ ποὺ γύριζε ἀπὸ μέσα τὴν πέτρα τοῦ δαχτυλιδιοῦ του, γινότανε ἄφαντος. Κάθε φορὰ ποὺ τὴ γύριζε ἀπ' ἔξω, ἔπαθε ἡ ἄφαντοσύνη. Ἄφτὸ ἔπαθα καὶ γὼ μὲ τὸ φίλο μου. Ἐνῶ ἡ πέτρα εἶτανε γυρισμένη ἀπὸ μέσα, δὲ μ' ἔβλεπε· ἄμα μ' ἔβλεπε, ἡ πέτρα γύριζε ἀπ' ἔξω Φυσικά, σὰ γινόμουνε ἄφαντος, οὔτε γὼ δὲν μπορούσα νὰ διῶ, μήτε τὴν πέτρα, μήτε τὸν ἑαυτό μου.

Σίγουρο τὸ λοιπὸ καὶ ἀρχισίγουρο, πὼς ἀπὸ μιὰ τύχη ἀπίστεψη, ἔπεσε στὰ χέρια μου τὸ περιβόητο δαχτυλίδι τοῦ Γύγης. Διχὴ μου πιά ἡ ἀγάπη. Δικὴς μου οἱ γυναίκες ἔλες.

* * *

Εἶμουνε πολὺ ἀνυπόμονος, ὅπως θὰ τὸ φαντάζεσαι ὁ καθένας, νὰ δοκιμάσω τὰ διάφορα προτερήματα τοῦ δαχτυλιδιοῦ μου. Τί δύναμη μοῦ ἔδινε! Τί χαρὴς ἐμελλε νὰ μοῦ προσεγγίση, τί παραδείσους νὰ μοῦ ἀνοίξη! Πριγκηπέσους, βασιλισσούς, ἀφτοκρατόρισσους, δὲ λογαριάζανε γιὰ μένα. Κρῦφτεται ἡ ἀρχοντιά τους, μὲ μιὰ περηφάνεια ὡς ἐκεῖ ἀπάνω, στὰ μάτια τοῦ κοινοῦ, στὰ μάτια τοῦ ὄχλου. Ἄς πᾶ νὰ κρυφτοῦνε ἀπὸ μένα. Ὅχι μόνο τίς βλέπω τὴ στιγμή ποὺ μοῦ καπνίζει, τίς βλέπω ἀκόμη ὅπως οὔτε ὁ ἀντρας τους δὲν τίς βλέπει, ἀφοῦ μόνες δὲν τίς βλέπει ποτέ του, δηλαδὴ σὰ δὲν εἶναι ὁ ἴδιος μαζί τους, καὶ ἔτσι ποτέ του δὲν ξέρει τί κάνουνε, πὼς φέρνουνται, πὼς μιλοῦνε, πὼς χαμογελοῦνε, πὼς εἶναι, ἔτα βρῖσκουνται μόνες καθαφτό. Μὰ καὶ ἀναμεταξὺ τους σάν εἶναι ἡ μὲ καμιά τους φιληνάδα, στοχάσου τί θὰ πῆ νὰκούς ἐσοῦ τί λένε, καὶ νὰ μὴν τὸ μυρρίζεται ἡ ἐβγενεία τους. Ἀμέ, σάν ἀγαπᾶς μιὰ, σὰ σοῦ ὀρκίζεται πὼς σ' ἀγαπᾶ καὶ ἀπὸ πίσω σοῦ ὀρκίζεται σ' ἄλλονε τὰ ἴδια, τί θεοὶ πράμα τὸ δαχτυλίδι, γιὰ νὰ τὴν τσικώσης ἐσοῦ, ἐκεῖ ποὺ ἡ κοκίνα δὲν τὸ προσμένει! Νὰ εἶχε ὁ καθένας μας ἀπὸ ἕνα τέτοιο δαχτυλίδι, δὲ θὰ ὑπαρχε ἡ ζούλια. Ἐννοεῖται. Θὰ μαθαίναμε ἀμέσως τί τρέχει καὶ τότες τί νὰ ζουλέσομε, μιὰ καὶ ξέρουμε; Ἡ προδοσία τους θεοφάνερη. Θὰ τίς ἀφίναμε γειὰ καὶ θὰ γλυτώναμε ἄψε σῆψε. Ἄς ἔρθουνε τώρα νὰ μὲ γελάσουνε οἱ μαργιόλες. Νὰ τίς γελάσω ἐγὼ. Γιατί νὰ μὴν ξεχνούμ; καὶ τὸ πιὸ σπουδαῖο. Εἶπαμε πὼς εἶναι τὸ δαχτυλίδι τοῦ Γύγης. Ὁ Γύγης ὁμοῦ, παρακαλῶ, τί ἔκαμε; Εἶδε, τὸ γράφει ὁ Ἡρόδοτος, τὴ γυναίκα τοῦ Καντάβλη, τὴν ὥρα ποὺ πήγαινε ἡ βλογημένη νὰ πέση στὸ κρεββατάκι τῆς. Θὰ τὸ χωστοῦσε ἀφτὸ στὸ δαχτυλίδι, τὸ δαχτυλίδι θὰ ἐνέργησε μὲ τὸ δίχως ἄλλο, ἂν καὶ ὁ Ἡρόδοτος

βητά δὲν τ'αναφέρνει, ἐπειδὴ ἐκείνη τὴν ὥρα, ἢ κερὰ Καντάβλαινα τὸ Γύγη βίβαιο πῶς δὲν τὸν ἐβλεπε.

Γιατί καὶ γὼ μὲ τὸ δαχτυλίδι τὸ ἴδιο, νὰ μὴ βρῶ μιὰ Καντάβλαινα; Γιατί νὰ μὴ βρῶ πολλές; Ἐλάτε δὲ καὶ μὴ μοῦ κάνετε τὸν ἄγιο, ἀφεντούλια μου. Ποιὸς δὲ μὲ κατάλαβε; Ποιὸς ἀπὸ μᾶς δὲν τὸ λαχτάρησε—καὶ δὲν τὸ λαχτάρῃ; Ἐλάδη, καὶ γὼ πού σᾶς τὰ δηγοῦμαι, μήπως καὶ γὼ δὲν τὸ πεθούσα, χωρὶς νὰ τὸ μαντέψω πῶς ὁ πέθος μου μιὰ μέρα μποροῦσε νὰ ληθῆψῃ; Τὰ διάβαζα τὰ λαμπρὰ τὰ παλιά μας τὰ παραμύθια καὶ ἀναστενάζα. Μακάρι! Ἐλεγα μέσα μου. Δὲν εἶναι κιάλας νὰ ντραπήσῃ. Πρέπει κανέναν νὰ μὴν τὸννοῦσε ποτέ του, τί θὰ πῆ τέχνη καὶ καλλιτέχνημα, τί θὰ πῆ ὁμορφιά, γὰρ νὰ μὴν τὰποθύμησε, τουλάχιστο μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ του, στὴ θέα τῆς ὁμορφιάς, νὰ τὴ χαροῦνε ἀμέσως τὰ μάτια του ἀκέρια, σωστή, ἀπαλλαγμένη ἀπὸ τὰ χίλια τὰ ἐμπόδια τοῦ πολιτισμοῦ, τὰ μετὰξια, τοὺς κανιφέδες, τίς τσόχες, τοὺς χασέδες, πού μᾶς τὴ σκιάζονε, πού μᾶς τὴ χαλνοῦνε. Ἄς ξαναγυρίσουμε στὰ χρόνια τάρχαϊκά, ὅπου τὰθρώπινα τὰ πλάσματα περπατοῦσαν στὴν ἀπανωσιὰ τῆς γῆς λέπτερα, ὠραία, γυμνά, ἐλόγυμνα. Χρυσὴ ἐποχὴ! Ἀκόμη καὶ σήμερα λὲς πῶς ἀνῆξερὰ μᾶς τὴ θυμοῦμαστε πάντα, πῶς μάλιστα τὴ λυποῦμαστε, ἀφοῦ ὅταν τυχαίνει νὰπαντήσουμε ἢ στὸ δρόμο ἢ σὲ μιὰ παρέα ἢ στὸ χορὸ, καμιάν Ἀφροδίτη, ἃς εἶναι καὶ καμιάν Ἀφροδιτοῦλα, συλλογιόμαστε ἄθελα μᾶς, πῶς κοίμα νὰ μὴ τὴ βλέπουμε ὅπως εἶταν δὲ κ' ἢ Ἀναδυομένη. Νὰ εἶχαμε, σὰν περὶ μὲν προστά μᾶς, τὸ δαχτυλίδι τοῦ Γύγη, ἐφ'ὅς θὰ γυρίζαμε τὴν πέτρα.

Ἐγὼ καμάρινα τὴ δική μου, κ' εἶπα νὰρχίσω ἀπὸ κεῖ, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ἀδολὴ τὴ θέα τῆς ὁμορφιάς, τὰ μαγικά μου τὰ πειράματα. Ἐκαμα σὰν τίς ἀρχόντισσες πού λέγαμε καταφρόνεσα τὸν ὄχλο ἀποφάσισα πρῶτα πρῶτα νὰ τίς πιάσω ἀφ'ἑς τίς ἴδιες.

Ἐνόματα δὲ θέλω νὰ βάλω. Μπορεῖ νὰ πειραχτοῦνε κάμποσοι ἀφροκράτορες, κάμποσοι βασιλιάδες. Ἄρκει νὰ μάθετε πῶς προτοῦ βγῶ στὸ σεργιάνι, πληροφορήθηκα σὲ τί χῶρες, σὲ ποιὲς πρωτέβουσες βρισκόντανε οἱ νεώτερες, οἱ ὠραιότερες ἀφροκράτορισες, βασίλισσες καὶ βασιλοπούλες. Τότες πιά δὲ χασομέρησα. Παίξε γέλασε γιὰ μένα εἶτανε νὰ μπῶ στὰ πιά κλειδωμένα, φυλαγμένα, φρουρησμένα παλάτια. Ἐφ'ἔτανε, μιὰ πόρτα νὰνοίξῃ καὶ νὰ με καὶ γὼ μέσα. Στὸ λουτρό, στὴν κρεβατοκάμαρα, πού δὲν πρόφτασα; Φαντάζεστε πιά τί ὁμορφιές, τί θάματα πού μοῦ δόθηκε νὰρπάξω κάποτες μὲ μιὰ ματιά. κάποτες νὰ μελετήσω μ' ὄλο τὸ χάρι. Ἀλήθεια πού ἔξω ἀπὸ τὴ θέα, τὸ κέρδος ἀήμαντο. Νὰ φαίνονταν, θὰ τρομάζανε, θὰ φωνάζανε, θὰ μὲ τσακῶνανε, καὶ θὰ μὲ σκοτώνανε. Ὡστόσο μιὰ βασίλισσα πού δὲν ξέρω πῶς, κατάρθωσα νὰ τῆς ξηγήσω πῶς μαζί μου κίνυτος δὲν ὑπάρχει, ἀφοῦ κανεὶς ὑποψία δὲν ἔχει πού εἶμαι πού δὲν εἶμαι, μοῦ ἔδειξε ἄξαφνα τόση καλοσύνη, πού μοῦ εἶναι ἀδύνατο, πού εἶναι ἴσως καὶ περιττὸ νὰ σᾶς τὴ λεπτομερίσω.

Τοῦ κάκου. Ἀπὸ τὴν περίσσια τὴν ἐφοκλία γλήγορα σιγάθηκα τὰφροκροτικά, τὰ βασιλικά τὰ παλάτια. Τῆς Ἐδρωπῆς δηλαδὴ. Γιατί, ὅπως καὶ ἂν εἶναι στὰ παλάτια τὰ ἑβρωπαϊκά πηγαίνουνε ἄντρες, μπαινεθαίνουνε ὁ κόσμος. Στὰ τούρκικα τίποτα! Ὀλμάς! Λοιπὸν ἐκεῖ συλλογιόθηκα νὰ τὸ βίξω καὶ γιουρούντισσα γραμμὴ στὸ χαρέμι τοῦ Σουλτάνου.

Ἐκεῖ ὅμως ἔπαθα κάτι περίεργο, πού δὲν τὸ πρόσμενα. Ἐρωτέθηκα. Ὡς τότες τὰπαίρνα ἔτσι ζώπετσα τὰ πράματα. Τώρα νὰ σου ἄξαφνα πού μιὰ χανούμισσα μοῦ χτυπᾷ στὸ μάτι, μοῦ χτυπᾷ καὶ στὴν καρδιά. Ἐδῶ, φίλε μου, ἀρχίζουσε καὶ οἱ δυσκολίες. Δὲν ἤθελα πιά νὰπομακρυνθῶ, νὰ τὴν ἀφήσω. Δὲ μοῦ ἔστρεγε ἠθελα νὰ εἶμαι ὄλο καὶ ὄλο σιμά της. Ἀπὸ ἀγάπη ἔννοεῖται, ὅσο καὶ ἀπὸ ζούλεια. Χαρέμι, νὰ μὴν ξεχνοῦμε. Μὰ πῶς νὰ κάμω γιὰ νὰ μὴν τὸ κουνήσω; Ἐπρεπε μὲ τὸ δέχως ἄλλο νὰ κατεθῶ τουλάχιστο δυὸ φορὲς τὴ μέρα, νὰ πιῶ, νὰ φάω, κ' ἔπειτα νὰ ξανάρθω. Ἄν ἔτρωγα στὸ χαρέμι, θὰ βλέπανε τὸ φαγὶ νὰ λιγοστεθῇ, νὰ χάνεται, καὶ δὲ θὰ ξέφανε ἀπὸ πού εἶναι. Μὲ τὸ νερὸ τὰ ἴδια. Ὡστε μποροῦσαν νὰκολουθήσουνε τραγικά. Μοῦ ἔφτανε κιάλας πού ἀναγκαζέμουσε νὰ προσέχω στὸ περπάτημά μου, στὰ κινήματά μου, νὰ μὴ μ' ἀκούσουνε νὰ μὴ σκουντάψω, νὰ μὴ σκουντάψῃ στὸ διάδα μου κανέναν. Καλὰ πού στὰ χαρέμια εἶναι οἱ κάμαρες ἑδρωπῶρες καὶ ἄδειες. Ὡστόσο μιὰ μέρα, δὲ βάσταξα εἶμονε συναχωμένους, φτερόνιστρα δυνατά, ἴσια ἴσια τὴ στιγμή πού περνοῦσε πλάγι μου ἕνας Ἀράπης, ἕνας φύλακας ἀπὸ κεινοῦς μὲ τὸ συμπάθειο, πού τοὺς συνηθίζουσε στὰ χαρέμια καὶ πού ὅσα δαχτυλίδια τοῦ Γύγη, καὶ ἂν τοὺς δώση, τὸ πολὺ πολὺ τὴ φαντασία τους θὰ γαργαλίσῃ. Μάλιστα ἐπειδὴ τρώμαξα ὁ ἴδιος μὲ τὸ φτερόνισμά μου, στραβοπάτησα καὶ νὰ σου πού τοῦ ζουλιῶ τὸ πόδι. Κόντεψα νὰ τὰ χάσω ἀπὸ τὸ φόβο. Μὰ δὲ στοχάστηκα τὸ φόβο τοῦ Ἀράπης. Ἐγινε σὰν τὸ κερὶ, φανταστήτε! ἀφ'ὅς ὁ Ἀράπης!—καὶ τῶθαλε στὸ τρεχίό, σὰ νὰ τὸν κυνηγοῦσε ὁ περιδρομος.

Ὅτι καὶ ἂν πῆτε, ἀδύνατο νὰ μὴν πάρω τὰ χρειαζόμενα μέτρα γιὰ νὰποφύγω ἄλλα πὲρ διασάρεστα, πού αἰγούρα θὰ τυχαίνανε ἀδύνατο καὶ νὰ δικρέσῃ τέτοια κατάσταση. Στὸ χαρέμι νὰ μείνω, δὲν μποροῦσα νὰ χωρισθῶ ἀπὸ τὴ λατρεμένη μου, μήτε μοῦ περνοῦσε. Λοιπὸν ἢ λογικὴ τὸ πρόσταζε, νὰ τὴν κλέψω. Γιὰ νὰ τὴν κλέψω πάλε, ἀπαραίτητο νὰ τὴν πείσω, καὶ προτοῦ τὴν πείσω, νὰ φανερωθῶ.

Πῶς νὰ τὰ βολέψω; Μὲ τὸν Ὀμηρο ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, μὲ τὴν Παλιὰ Διαθήκη ἀπὸ τὴν ἄλλη. Θυμήθηκα τὴν περιέργεια τῆς Ἐδρας. Θυμήθηκα τοὺς θεοὺς Ὀνειροὺς πού κατεβαίνανε τὴ νύχτα, νὰ φέρουσε χίλια μαντάτα στοὺς ἡρώους, ἀκόμη καὶ στὶς ἡρώισσες, ἀπὸ τοὺς Ὀλύμπιους θεοὺς. Ζύγωσα στῆς νιουντοῦς μου τὸ κρεβάτι, ἀγάλια γάλια ψιθύρισα στάφτιά τῆς λόγια γλυκά, σὰ νὰ εἶμονε Ὀνειρο, τῆς εἶπα τὴν ἀγάπη μου τῆς εἶπα καὶ τὸ μυστικὸ μου. Γλυκὸ γλυκὸ τῆς ἤθε. Συφωνήσαμε νὰ φύγομε τὴν ἄλλη μέρα. Ἐννοεῖται πῶς τὸ κα-

ταφέραμε μιὰ μορφή. Μωρό παιδί θὰ τὸ κατάφερνε, ὄχι ἔμεις. Τῆς παράγγειλα δηλαδὴ ὅτι κάμω, νὰ τὸ κάμῃ. Ἐγὼ ἔτρεχα· ἔτρεχε πλάγι μου καὶ ἡ ντουντού. Ἄφαντος ἐγὼ καθὼς πάντα. Λοιπὸν ἄμα στὸ δρόμο μου ἀντάμωνα κανένα, ὅπως ἀκολούθησε καὶ πρῶτα μὲ τὸν Ἀράπη, τὴν ζουλοῦσα τὰ πόδια ἢ τοῦ πετοῦσα μιὰ μπατσιὰ καὶ φώναζα·

— «Βάρδα! Βάρδα! Εἶναι ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου.»

— «Εἶναι ὁ ἄγγελος τοῦ Κυρίου!», φώναζε μαζὶ μου καὶ ἡ ντουντού.

Μέλις γλυτώσαμε καὶ ξεκαρδιστήκαμε στὰ γέλια. Τὰ γέλια μας ἔμως πολὺ δὲ βροτάζανε. Τὴν ντουντού ἀπὸ τὴν Πόλη τὴν πῆγα ὄξω στὴν Ἐθρώπη. Νόμιζα πὼς ἄμα ἡ καημένη μάθη τί θὰ πῆ ἀνεξαρτησία καὶ πολιτισμός, θάνασάνη, θὰ νοιώσῃ τὴν ἀλλαγὴ, θὰ καταλάβῃ, θὰ χαρῆ τὸ λυτρωμὸ τῆς. Τίποτα. Τὴν ἔπιασε νοσταλγία φοβερή. Σελέτιαζε καὶ πῆγαινε. Ἀναθρεμμένη στὴ σκλαβιά, λὲς καὶ τὸ στόμα τῆς κράτησε τὸ πικρὸ τῆς τὸ γούστο. Ἴσως κιάλας πὺρ πικρὴ στὴ γέψη νὰ τῆς ἐρχότανε ἡ λεφτεριά, σὰν τᾶγουρο τὸ φρούττο πού δὲ λιώνει μοναχὸ του. Δὲν ἤξερε πὼς ἔπρεπε λέφτερη νὰ φερθῇ. Καὶ τᾶχανε. Ἡ σκλαβιά μάλιστα, πού ἀπὸ τὰ μικράτα τῆς τὴ συνήθισε, τῆς φαινότανε πὺρ κόμποδη, πὺρ χουζουρεμένη ἀπὸ τὴ λεφτεριά τὴν ἴδια, πιθανὸ νὰ τῆς ἔδινε ἀκόμη καὶ τὴ συναίσθησιν τῆς λεφτεριάς ἢ σκλαβιά. Ὅτι καὶ ἂ στοχαζόμουνε νὰ τῆς δώσω λίγο κέφι, ἀπαρηγόρητη. Πότε θύμωνε κ' ἔτριζε τὰ δόντια, τότε πάλι ἔπεφτε στὸ κρεβάτι, ἀμίλητη, ἀδιάφορη, κρύα. Λὲ φελούσανε τὰ χᾶδια μου τὰ πὺρ τρυφερά. Ἡ ἀγάπη μου, πού ἔμοιαζε σὰ λατρεία, δὲν τῆς γέμιζε τὴν ψυχὴ, μπορεῖ καὶ νὰ τὴ δυσχεροῦσε, νὰ τὴ στεναχωροῦσε πού τὴ λάτρεβα, προσωριμένη ἀπτὴ νᾶκούη καὶ νὰ κυβερνιέται ἀπὸ χέρι δυνατὸ. Ἐλεγε ἔλο πὼς ἤθελε νὰ φύγῃ. Τὴν τραβοῦσε ἡ Τουρκιὰ ἢ καταραμένη, ἔπου κανεὶς ἀτιμώρητα δὲ γεννιέται. Ἀναγκάστηκα νὰ γυρίσωμε στὴν Πόλη. Καὶ δὲν τῆς ἔφτασε ἀπτό χωρὶς νὰ τολμήσῃ νὰ μοῦ τὸ μολογήσῃ, ἀποζητοῦσε μέσα τῆς τὸ χαρέμι, καὶ καθὼς φᾶ νηκε κατόπι, ἀπόθυμοσε, ὡς καὶ τοὺς σιχαμοὺς τοῦ χαρεμιού. Τόντις ἀκολούθησε κάτι ἀπίστευτο. Παρκατηροῦσα ἐδῶ καὶ μερικὲς μέρες πὼς ἡ ντουντού μου γύρεβε νὰ κρυφτῇ ἀπὸ μένα. Μιὰ φορὰ εἶδα κ' ἓνα παιδί, πού τοῦ εἶχε δώσει βραδσάκι. Δὲν μπόρεσα, ἐκείνη τὴ μέρα, νὰ τρέξω νὰ τὸ πιάσω. Μὰ τὰ μάτια μου πιά τέσσερα. Τὸ περιεργότερο εἶναι πού ἡ ντουντού—κοιτάξτε πού μᾶς καταντᾶ τὸ πάθος τὸ τυφλὸ—ἔέχασε ἐλότελα πὼς εἶχα τὸ δαχτυλίδι. Κ' ἔτσι τὴν τζάκωσα ἔφκολα ἔφκολα. Μὲ ποῖνε θαρῆρατε; Μὲ τὸν Ἀράπη ἐκείνονε τοῦ χαρεμιού, πού ἓνα βράδι, ἀφού τοῦ μήνησε μὲ τὸ βραδσάκι, κατέβηκε νὰ τονὲ συντόχη κάτω στὸ κατώφλι τοῦ σπιτιοῦ—κ' ἤρθα τὴ στιγμὴ ὅπου φιλιόντανε οἱ δύο τους.

* * *

Ὡς τώρα δὲν μπορῶ νὰ πῶ, μὰ τὴν ἀλήθεια, πὼς τὸ δαχτυλίδι τοῦ Γύγη μοῦ προξένησε χαρὲς ἔξοχες. Δηλαδὴ. Ἐξοχες εἶτανε, εἶτανε συνάμα καὶ

πρόστυχος. Ἐκλεψα μιὰ ντουντού ἀνόητη, πού χρειάστηκε νὰ τὴ διώξω στάθηκα σὲ μιὰ γωνιά σὰν τὸν κούκκο, νὰ κοιτάξω βασίλισσες πού τὸ κάτω κάτω, σὰ δὲ φοροῦνε στέμμα, σὰ δὲ φοροῦνε καὶ τίποτα, περσότερο δὲν εἶναι ἀπὸ ἀπλὲς γυναῖκες. Περὶ φρανος μὲ τὸ παραπάνω δὲν εἴμουνε γιὰ τάντραγαθήματά μου, μήτε πού στὸ ἴδιο τὸ δαχτυλίδι χρωστοῦσα τὴν ἀνακάλυψη ἐνὸς Ἀράπη πού φιλοῦσε τὴν ντουντού μου. Περιέργο καὶ λυπητερό, πού δὲ μὲ βοήθησε κανεὶ στὸ σημαντικώτερο, τὸ δαχτυλίδι δὲ μοῦ φύλαξε τὴν ἀγάπη τῆς κερᾶς μου. Τέτοια δύναμη θὰ πῆ πὼς δὲν τὴν εἶχε. Κι ἔμως ἀπὸ τόσο σπάνιο θησαυρὸ εἶχα τὸ δικαίωμα νὰ προσμένω καλῆτερα—κ' ἴσια ἴσια τὰ καλῆτερα σιμώνανε.

Ἀκούσατε ποτέ σας, μὲ τὴ φουρτούνα, κανένα θεόρατο βουμάνι νὰ βουζῆ; Ἐθέρους πού σὲ κουφαίνει κ' ἀπελπίζεσαι· ὁ ἄνεμος ἔπειτα πέφτει. Ἀγεράκι χαδεφτικὸ παίξει ἀνάμεσα στὰ κλαριά κ' ἀρχίζουσε τὰ δέντρα τὸ ἀπαλό τους τὸ τραγοῦδι.

Ἔτσι καὶ γώ. Φουρτούνα μονάχα γνώρισα ὡς τὰ τότες μὲ τὰ κρυψίματα, μὲ τὰ τρεξίματα, μὲ τὰ πηδήματα στὰ χαρέμι μέσα καὶ μὲ τὰ φιλήματα ὄξω. Σὰν τραγοῦδι ἀνοιχτικὸ ἀντήχησε ἄχαφρα στὴν καρδιά μου, ἡ ἀγάπη πού μὲ συνεπήρε, ὅτι πού τὴν ἀντάμωσα Ἐκείνη Ἀμέσως τόννοισα πὼς ἡ ζωὴ μου δικὴ τῆς· ἀμέσως τόννοισα πὼς δὲν εἶτανε ἀπτὴ ἀγάπη σὰν τίς ἄλλες. Καὶ τί διαφορὰ μὲ τὴν ντουντού! Ἡ Ἐθρώπη κ' ἡ Ἀσία. Ἡ ὁμορφιά τῆς κάτι σπάνιο, ἔξυπνη συνάμα κ' ἀναπαφτικὴ. Στὴ Βενετιὰ γνωριστήκαμε πατρίδα τῆς ἢ Ἀγγλία, Μυρρίνα τὸνομά τῆς. Γιατὶ εἶσαι πολλὰς φορὲς, ἡ πρωτότυπη ἐγγλέζικη φαντασία φαρδιονόητα συνενώνει σ' ἓνα πρόσωπο διάφορους τόπους καὶ διάφορες ἐποχὰς μ' ἓνα ὄνομα. Ταξίδεβε ἡ Μυρρίνα μὲ τὴ μάνα τῆς. Δηλαδὴ, ταξιδέβανε τὸ καλοκαίρι νὰ περάσουνε κανένα δυὸ μῆνες στὴν Ἀγγλία, ἢ νὰ πάνε ἄλλου πουθενά, ἔτανε κατέβαινε νὰ τίς πάρῃ ὁ πατέρας τῆς Μυρρίνας. Τοῦ λόγου τους καθόντανε πάντα στὴ Βενετιὰ. Στὰ στηθάκια τῆς κόρης τὸ λοιπὸ, σμίγανε δυὸ κόσμοι, ὁ Βορᾶς καὶ τὸ Μεσημέρι.

Κατοικοῦσανε οἱ δύο γυναῖκες σ' ἓνα λαμπρὸ ἱεστορικὸ παλάτι, ὅπου μιὰ φορὰ κ' ἔβαν καιρὸ ἔξησο ἢ Κατερίνα Κορνάρος, βασίλισσα τῆς Κύπρου, ὅπου τώρα τελεφετατα πέθανε ὁ περίφημος ὁ μουσικὸς πορ. στάθηκε ὁ ἀληθινὸς ἀφτοκράτορας τῆς Γερμανίας. Ἡ Μυρρίνα ἔπαιζε βιολί, πού σὲ μάγεβε μὰ πο^κ τέχνη δὲν κάτεχε ἡ Μυρρίνα; Λὲς κ' ἀπὸ φου^ο τῆς ἐννοιωθε ὅτι κ' ἂν ὑπάρχει ἐθγενικὸ ἢ φίν^ο. Σωστὴ βασίλισσα, γεννημένη ἀνώτερη, καὶ γιὰ τὰ^ο νώτερα. Μοῦ φαινότανε πὼς δὲν εἴμουνε μεγάλ^ο πρᾶμα μπροστά τῆς. Πήγαινα συχνὰ στὸ παλάτι· κατάντησε γλήγορα νὰ πηγαίνω κάθε μέρα. Τὸ σπιτί ἀνοιχτό εἶχανε πολλοὺς φίλους, πολλὰς φιληνάδες. Ντόπιοι καὶ ξένοι, παλιὲς βενετσιάνικες φαιμιλιες ἢ γνωστοὶ ταξιδιωτῆς, Γάλλοι, Ροῦσοι, Γερμανοὶ, Ἀγγλοὶ, Ἀμερικάνοι, ὅλοι, γυρέβανε τὴν πολύτιμη συντροφιά τους. Ἡ Μυρρίνα μὲ τὸν καθένανε μιλοῦσε ξέθαβρα καὶ μ' ἓνα ὄρο, ὅπου ἀμέσως παρατηροῦσε τὴν εὐκρίνεια τῆς ψυχῆς, συνάμα καὶ τὴν ἀνατροφή τὴ λέφτερη, περεχυμένα, περιτυ-

λιγμένα και τὰ δυό τους, ἀπὸ ἑνα χρυσοῦφαντο χνοῦδι παρθενικό. Μὲ τὴν ἴδια τὴν ἀφέλεια πού εἶχε μπροστά σὲ πολυάριθμη παρέα, σοῦ συναστρεφότανε καὶ χώρια, ἐπειδὴ, ἔταν εἴσουσε κάπως πὺ προχωρημένους μαζί τῆς στῆ γνωριμιά, πολὺ ἐφκολα μπορούσες νὰ τῆς ζητήσης νὰ τῆ διῆς μόνος καὶ μόνη. Τί νὰ φοβηθῆ τέτοιο πλάσμα, τίμο, ἄδολο κι ἀγαθό; Μὰ ποιὸς θὰ τολμοῦσε καὶ νὰ τὰγγίξῃ; Ἐβλεπες μονάχα πὺς ἡ καρδιά τῆς πρόσμενε, πρῶτα νὰ εἶναι σίγουρη πὺς ἀντάμωσε τὴν κατάλληλη τὴν ἀντίστοιχη καρδιά, καὶ τότες νὰ δοθῆ καὶ νὰ παραδοθῆ. Ἀπὸ καιρὸ τώρα εἶχαμε ἰδιαιτερες συντυχίες. Μαζί βγαίναμε περίπατο ἢ καθόμεστα οἱ δυό μας στὸ παλάτι μαζί, κουβεντιάζοντας ὠρες. Τὸ καταλάβαινε ἡ Μυρρίνα πὺς τὴν ἀγαπούσα. Γιὰ τοῦτο ἴσα ἴσα ἤθελε καὶ νὰ μὲ γνωρίσῃ κελήτερα, νὰ μὲ μάθῃ ἀπὸ πὺ κοντά. Οἱ ἐμιλίες μας μέρα τῆ μέρα, εἴτανε πὺ στενές, πὺ ἐσώφυγες. Ἐγὼ πὺ εἴμουσε λιωμένος. Δὲν ἤξερα τί νὰ θαμάσω περισσότερο, τῆ χάρη τῆς ὁμορφιάς τῆς, πὺ μὲ λώλαινε, ἢ τίς θεόγλυκες ἀχιδιές τοῦ νοῦ τῆς πὺ μ' ἔλουζε φῶς. Μοῦ ἐρχότανε νὰ τὴν ἀγκαλιάσω, νὰ τὸ νοιώσῃ πόσο τῆ λαχταροῦσα.

Μιά βραδειὰ πὺ κατόπι ἀπὸ μιὰ μουσική μας κουβέντα, γύριζα στὸ ξενοδοχείο μου, εἴμουσε σὰ μεθημένος, σὰ ἀποναρκομένος, σὰ οησιμένος, ἀπὸ τὴ δύναμη τῆς ἀγάπης. Θυμοῦμαι πὺς ἡ σάλα δ-που εἶχαμε καθῆσει νὰ τὰ ποῦμε, εἴτανε γεμάτη τριαντάφυλλα. Ἐμένα ζωὸς μοῦ φαινότανε τώρα πὺς μύριζε, ὄχι τὸ λουλούδι, μὰ ἴδιο τῆς Μυρρίνας τὸ δέρμα, καὶ μ' ἀκολουθοῦσε, μὲ κυνηγοῦσε ἡ μυρωδιά του, ὅσο βιάδιζα στῆ νύχτα μέσα τῆ σιγανή. Ἐπεςα νὰ κοιμηθῶ ἀδύνατο! Τί δὲ θάδινα, γιὰ νὰ τὴν ξαναμυρίσω σιμά τῆς τῆ μυρωδιά ἐκεῖνη; Ἄ-ξαφνα συλλογίστηκα τὸ δαχτυλίδι μου! Τὸ πὺς περιεργε εἶναι πὺς ἀφότου ἀπάντησα τῆ Μυρρίνα, τὸ εἶχα ξεχάσει ἐλότελα. Θαῤῥῶ πὺς ἀηδίασα τότες μὲ τὴν ντουνοῦ καὶ δὲν τὸ χρησιμέφτηκα πιά. Μὲ τὸν πόθο, μὲ τῆ λαχτάρη τὴν ἐρωτική, ἔτσι, μονοματάς, μοῦ ξαναῤῥθε ἡ πέτρα στῆ μνήμη. Σηκώθηκα. Ντύθηκα. Ἐτρεξα ὡς τὸ παλάτι, ἔτοιμος νὰ πεταχτῶ, νὰ ὁρμήσω στὴν κάμερή τῆς. Ἐποῦ θάββαζε τέτοια ὠρα τὰ νυχτικά τῆς. Εἶχα κιόλας ἀνεβῆ τὸ πρῶτο σκαλοπάτι, ἔταν ἀστροπελεκίς, κι ὁ ἴδιος δὲν ξέρω πὺς, γύρισα πίσω, ἔτρεξα πὺς γλήγορα παρὰ στὸν πηγαμὸ καὶ μὲ μιὰν ἀνάσα βρέθηκα στὴν κάμερή μου. Μ' ἐπνιγε ἡ ντροπή. Νὰ βάλω τέτοιο πρᾶμα μὲ τὸ νοῦ μου! Νὰ πάω νὰ γελάσω τῆ Μυρρίνα! Γιὰτὶ προδοσία χοντρή θὰ εἴτανε νὰ τὴν ἀπατήσω τόσο πρόστυχα, σὰν τίς βασιλισσες καὶ τίς ντουνοῦδες. Ὅχι! Δὲ γίνεται. Ὅχι! Ἐβγαλα τὸ δαχτυλίδι. Τὰπόθεσα στὸ τραπέζακι μου πλάγι, νὰ μὴν τὸ νοιώθω ἀπάνω στὸ δάχτυλό μου, νὰ μὲ καίῃ. Ἐσθησα τὸ κερὶ κι ἀνακαλιόμουνε τῆ Μυρρίνα, μὲ τὴν ἐλπίδα πὺς σὰν ὄνειρο ἐλεήμονο στὸν ὕπνο μου θὰ φανῆ, νὰ μὲ συμπαθήσῃ, νὰ μὲ λυπηθῆ, γιὰ τὸ κίνημα τὸ ἀνόσιο.

* * *

Ἐκεῖνη τῆ νύχτα, στὴν ταραχή μου ἀπάνω, τὸ δαχτυλίδι τοῦ Γύγγη, κόντεψα νὰ τὸ καταστρέψω,

μήπως καμιάν ἄλλη φορὰ μὲ κυριέφῃ ὁ πειρασμὸς καὶ δὲν ἀντισταθῶ. Καλὰ ἔκαμα ὡστόσο πὺς τὸ κράτησα γιὰτὶ γλήγορα παρουσιάστηκε περίσταση ὅ-που μπορούσε νὰ μοῦ εἶναι χρήσιμο, δίχως νὰ γίνῃ ἀπὸ μέρος μου καμιά ἱερόσυλη ἀδιακρισία, καθὼς ἀλήθεια τὸ στοχάστηκα ἔταν εἶπα νὰ μὲ πῶ ἀφαντος στῆς Μυρρίνας.

Μέσα στοὺς διάφορους νέους, πὺς συχνάζανε στὸ παλάτι, μὲ τὸ πῆγαινε κ' ἔλα τῆς καθημερινῆς συγκοινωνίας πὺς βλέπει κανεὶς σὲ μιὰ πολιτεία σὰν τῆ Βενετιά, ἐρχότανε τώρα καὶ κάποιος Ἀθηναῖος, πὺς εἴτανε κιόλας ἀξάδερφος τῆς Μυρρίνας, γιὰτὶ τοῦ πατέρα τῆς ὁ ἀδερφὸς εἶχε πάρει Ῥωμιά, κ' ἔτσι ἀπόλαφε ὁ Βρετανὸς ἑνα Ῥωμιόπουλο. Πρέπει νὰ τὸ μολογήσω, λαμπρὸ παιδί, μὲ ἀνατροφὴ ἀριστη, μὲ μάθηση ἀρκετή, μάλιστα μὲ τρόπους. Κι ὁμορφος ἀκόμη. Τὸ πὺς σπουδαῖο, πὺς ἡ Μυρρίνα τρελαινότανε γιὰ τὴν Ἑλλάδα, εἶτε γιὰ τὴν ἀρχαία, εἶτε γιὰ τὴ σημερινή μας, μ' ἑνα λόγο γιὰ ὅ τι κι ἂν ὑπάρχει ἑλληνικό. Μὰ ἐγὼ παρατηροῦσα καὶ ἀπὸ ἄλλο, πὺς ὁ ἀξάδερφος τὴν ἀγαποῦσε. Μήτε ρώτημα. Θεοφάνερο τὸ πρᾶμα. Βάλε πὺς ἡ Μυρρίνα, καθὼς τέκανε μαζί μου, κουβεντιάζε κάποτες, μόνι τους οἱ δυό, καὶ μὲ τὸν Ἀθηναῖο. Πὺς μου τὸ λοιπὸ στῆ ζωὴ σου, σὲ τέτοια κρίσιμη στιγμή, τὸ συλλογιέσαι ἢ ὄχι πὺς φορεῖς στὸ δάχτυλό σου ἀνεχτίμητο θησαυρὸ, καὶ πὺς ὁ θησαυρὸς σου ἐνομάζεται βεβαιότητα; Ἐγὼ τὸ συλλογίστηκα καὶ καταχάρηκα. Ἐπρεπε ἀπαραίτητα νὰ βεβαιωθῶ— καὶ τὸ μέσο στὸ χέρι μου.

Ἐννοεῖται πὺς δυσκολία καμιά δὲν εἴτανε νὰ μάθω πότε καὶ τί ὠρα βλέπόντανε ὁ Ἀθηναῖος μας καὶ ἡ Μυρρίνα. Ἡ Μυρρίνα, κρυφὰ δὲν εἶχε. Θὰ μοῦ τῶλεγε καὶ μένα τὸν ἴδιο. Λοιπὸν ἐτοιμάστηκα καὶ πάλε. Νὰ πάω, νὰ σταθῶ κοντὰ τους, ἀναεταξῶ τους, νὰκούσω, ἐνῶ ἀφτοὶ μήτε τὸ ὑποψιάζονται πὺς εἶμαι κεῖ. Ἄν τὸν ἀγαπᾶ, τότε τέλειω-σε, χαμένος, πεθαμμένος ἄθρωπος ἐγὼ. Ἄ δὲν τὸν ἀγαπᾶ, τότες γλίτωσα, πηδῶ κι ἀναγαλλιάζω.

Σὲ τούτη μου τῆ σκέψη ἀπάνω, κοντοστάθηκα μιὰ στιγμή. Ἄ δὲν τὸν ἀγαπᾶ, θὰ πῆ τάχα πὺς μ' ἀγαπᾶ ἐμένα; Τὸ δαχτυλίδι δὲν μπορεῖ σὲ τέτοιο ζήτημα καμιάν ἀπόκριση νὰ μοῦ δώσῃ. Ποιὸς μπορεῖ; Κανένας ἔξω ἀπὸ τῆ Μυρρίνα. Ἡ παρατήρηση ἀφτή, ἔτσι, ξαφνικά, μοῦ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ καὶ μ' ἔφερε σιγὰ σιγὰ σὲ λογισμοὺς ἀντίθετους ἀπὸ κεινοὺς πὺς μὲ δέρονανε στὴν ἀρχή. Ἀφοῦ μόνος ἡ Μυρρίνα εἶναι σὲ θέση νὰ μοῦ πῆ τὴν ἀλήθεια, γιὰτὶ νὰ μὴν πάω στῆ Μυρρίνα κατεφτείας; Ἀφοῦ ἡ Μυρρίνα κρυφὰ δὲν ἔχει, γιὰτὶ νὰχω ἐγὼ μαζί τῆς; Γιὰτὶ ἄδικα κι ἀπρεπα νὰ βγῶ σπιῶνος; Καὶ πάλε μοῦ περέχουσε τὰ μάγουλα τὰ αἶμα τῆς ντροπῆς. Δὲ δίσταζα. Ἡ ἀπόφασή μου ἀκλόνηστη. Ἐγραφα τῆς Μυρρίνας. Τὴν παρακάλεσα. Δυὸ λόγια. Εἶχα νὰ τῆς μιλήσω. Μοῦ ἀπάντησε ἀμέσως. Νάρθῶ. Πῆγα. Μὲ τὴν καρδιά τρεμάμενη. Ἐπειδὴ τώρα πὺς ἐμελλε τὸ μουτήριο νὰ ξεκαθαρισθῆ, μὲ θέλει ἄντρα τῆς ἢ δὲ μὲ θέλει; Γιὰτὶ ἔτσι μονάχα ἔπρεπε νὰ τῆς τὸ διατυπώσω, ἔτσι μονάχα ταίριαζε νὰ βεβαιωθῶ ἂ μὲ θέλει ἄντρα τῆς ἐμένα, ἐμένα θὰ πῆ πὺς ἀγαπᾶ. θὰ πῆ πὺς ἄλλονε δὲν ὄνειρέβεται,

μιὰ και τῆς γέμισα ἐγὼ τὸ ἰδανικὸ τῆς. Αὐτὸ ἀθρώ-
πους μαζί, ἀδύνατο νάγαπα μιὰ Μυρρίνα.

Γιὰ τοῦτο φοβόμαστε ἴσα ἴσα. Μπορεῖ τὸν ἀξά-
δερφο νάγαπούσο. Μπορεῖ νὰ γελάστηκα ἐγώ. Μπο-
ρεῖ δίχως λόγο νὰ τὸ θάρρῃσα ὁ ἀμοιρος, πὼς με
πονεῖ. Τόσοι γλυκειὲς κουθέντες, τόσα λόγια γλυκά,
ἴσως νὰ εἴτανε πλάνη. Κι ὡστόσο ἐμένα μοῦ φαι-
νότανε κάποτε πὼς ἡ Μυρρίνα με κοίταξε, πὼς ἡ
Μυρρίνα μοῦ ἐσφιγγε τὸ χέρι, με τὸ ἀλάλητο ἐκει-
νο τὸ κάτι ποῦ μιὰ τέτοια κόρη τὸ κρατᾷ γιὰ ἔνα-
νε μονάχα. Ἡ ματιὰ τῆς ἡ φεγγύγρη, τὰ δαχτυ-
λάκια τῆς τάπαλὰ ποῦ σμίγανε με τὰ δικά μου, φέ-
ματα δὲν εἴτανε. Ἄν εἴτανε, τότες φέμα και ἡ ζωὴ
μου. Ἄς χαθῇ. Μιὰ στιγμὴ ἀλύπη, ἔλεγα ἐνῶ σί-
μωνα στὸ παλάτι, και ὄλα πὰ θὰ τὰ μάθω.

Καθότανε σὲ μιὰν ἀψηλὴ ξύλινη σκαλιστὴ πολ-
θρόνα ἡ Μυρρίνα, και ὡν μπῆκα, σήκωσε τὸ κε-
φαλάκι τῆς και με κοίταξε·

— «Μυρρίνα, τῆς εἶπα, σάγαπῶ. Θέλεις γυναί-
κα μου νὰ γίνης ;»

— «Μέρες τώρα ποῦ σὲ προσμένω, νὰ μοῦ τὸ
πῆς, νὰ σοῦ πῶ ναί !»

Κόντεφα νὰ λιγοθυμήσω. Ἄχ ! και πάλε στὸ
διάλογο τὸ δαχτυλίδι, στὸ διάλογο μαζί ! του κι ὁ στερ
Γύγης !

* * *

Ὁ καιρὸς ποῦ περάσαμε ἀρραβωνιασμένοι στὴ
Βενετιά, στάθηκε γιὰ μένα μοναδικός. ἀξέχαστος,
τρισεπίσιος. Τότες κατάλαθα ἐσώθασα τὴν ἀγάπη.
Τότες κατάλαθα πόσο λίγο ἡ μαγεῖα χρησιμεῖει
στὴν ἀγάπη τὴν ἀληθινή, και μάλιστα πόσο τῆς
εἶναι ἀντίθετη.

Ὅσο πὸς ποῦ συντυχαίναμε, ὅσο πὸς ποῦ γνω-
ρίζαμε ἕνας τὸν ἄλλον, τόσο περοότερο μέσα
μας νοιώθαμε στενοπιασμένες τίς ψυχές μας. Και
ἔμως μοῦ φαινότανε πάντοτε ἐμένα, πὼς ἀρκετὰ
δὲν τὴν ἔβλεπα, μοῦ φαινότανε ἀκόμη πὸς παρᾶξε-
να, πὼς ἀρκετὰ δὲν τὴν γνώριζα. Πάθαινα δηλαδὴ
ἐκεῖνο ποῦ παθαίνει κάθε ἄθρωπος ἀμα ὀλόψυχά
του ἀγαπᾷ ἡ δίψα του νερό δὲ βρῖσκει νὰ πέση—
σὰ θέρη ποῦ εἶναι. Λαίπὸν ἔτσι και γώ· ὡν τὴν
ἄφαινα και γύριζα στίπυ μου, ἀμέσως ἔλεγα νὰ ξα-
ναγυρίσω, νὰ χαρῶ μιὰ στιγμούλα παραπάνω τὸ
χαμόγελό τῆς. Δὲ μοῦ ἔφτανε ποῦ ζοῦσα πὲς ὡν
κουκουλωμένος μέσα στὴν ἀτμοσφαῖρα τῆς ψυχῆς
τῆς· δὲ μοῦ ἔφτανε ποῦ και μακριὰ τῆς, ἡ ἀνάσα
τῆς ῥύθμιζε λὲς τὴν ἀνάσα μου. Μακριὰ τῆς ἀχ !
ἔρεξη δὲν εἶχα· μακριὰ τῆς δὲ μοῦ ἄρεξε τίποτα.
Κάτι μοῦ ἔλειπε πάντα· κάτι ἔλοένα λαχταροῦσα.
Θὰ ἤθελα τῶν ἀδυνάτωνε τὸ ἀδύνατο· θὰ ἤθελα νὰ
εἶμαι κοντά τῆς ἀκόμη και ὡν εἶμαι μακριὰ, γιὰ
νὰ μὴ θαρρῶ πὼς πάθει νὰ εἶναι δική μου, σὰ δὲν
εἶμαι κει. Μὲ δέρνανε χίλια λογισμοί. Σὰ δὲν εἶ-
μαι, τί κάνει ; Μὲ θυμάται ; Μὲ συλλογιέται ; Γε-
λᾷ ἡ κλαίει ; Χαίρεται ἢ λυπάται ; Τί καλά ποῦ
θὰ εἴτανε νὰ τὸ μάθαινα ! Ὅχι· δηλαδὴ πὼς μοῦ
περοῦσε τώρα ὑποψία· ἔχι πὼς σκοπός μου νὰ τῆς
στήσω καρτέρι. Διόλου ! Καλὰ θὰ εἴτανε νὰ τὴν ἔ-
δλεπα κ' ἔτσι, χωρὶς καμιάν ἄλλη σκέψη. χωρὶς
κανέναν ἄλλο πῶς, παρὰ νὰ τὴν διῶ, νὰ διῶ πὼς

εἶναι ὡν εἶναι μόνη, πὼς στέκεται, πὼς κινεῖται,
γιὰ νὰ ξέρω ὡν τὰ κινήματά τῆς, ὡν τὰ στασίμα-
τά τῆς εἶναι τὰ ἴδια ποῦ εἶναι και μπροστά μου,
γιὰ νὰ εἶναι τὰ κινήματά τῆς, τὰ στασίματά τῆς
δικά μου κι ἀπὸ μακριὰ.

Σ' ἀπτό μοῦ φάνηκε πὼς τὸ δαχτυλίδι μου μπο-
ροῦσε ποῦ δμορφα νὰ με βοηθήσῃ, δίχως νὰ ὑ-
πάρχη ἀπὸ μέρος μου προδοσία καμιά. Δὲ βάσταξα.
Ἐστρεψα τὴν πέτρα και πῆγα στὸ παλάτι. Μπῆ-
κα στὸ μικρὸ τὸ σαλονάκι, ἔπου συνήθιζε τὰπόγεμα
νὰ μνήσκη. Ἄφαντος ἐγώ. Καλή μου τύχη ἀλή-
θεια ποῦ εἶμωνα ἀφαντος ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ ! Ἐ-
λιωσε ἡ καρδιά μου με τὸ θέαμα τὸ γλυκό. Ναί,
τώρα δληνε τὴν εἶχα, τώρα τὴν γνώριζα δληνε, ἀ-
φοῦ τῆς ἔπαιρνα και τὴ μοναξιά τῆς. Καθότανε ἡ
Μυρρίνα και διάβαζε βιβλίο. Κάποτες κουνοῦσε τὸ
κεφαλάκι τῆς και σταματοῦσε. Ἄξαφνα ἔβγαλε ἀπὸ
τὸ σερατάκι τοῦ γραφείου τῆς μιὰ φωτογραφία,
τὴν φωτογραφία μου, τὴν κοίταξε, τὴν φίλησε, θέ-
μου ! τῆς χαμογέλασε, και ξανάπιασε τὸ βιβλίο,
κρατώντας με πάντα στὸ χεράκι τῆς, νὰ εἶμαι πάν-
τα μαζί τῆς.

Πὼς δὲν ἔπεσα στὰ γόνατά τῆς, ἀκόμη δὲν τὸ
κατάλαθα. Ἐνα ὄμως δὲν ξέχασα, τὸ πὸς σημα-
ντικό, τὸ πὸς ἀπίστεπτο, ποῦ ἀντίς νὰ φύγω χαρού-
μενος, ἐφτυρισμένος, ἐφυγα περίλυπος. Βέβαια. Ἡ
λύπη μου, ἡ πίκρα μου εἴτανε ποῦ δὲν μπόρεσα
ἴσα ἴσα νὰ πέσω στὰ γόνατά τῆς. Και γιὰ νὰ
μὴν μπορέσω ; Γιατί κρυφτόμωνα ἀπὸ τὴν Μυρρίνα.
Και τότες εἶπα μέσα μου· — «Εἶναι ἀραγες σωστὸ
νὰ κρυφτοῦμαι ; Μὰ μήπως εἶναι και δίκιο ; Πὼς
νὰ κάμω ἐγὼ ἕνα πρᾶμα, ποῦ ἐκεῖνη δὲν ἔχει τὸ
μέσο νὰ τὸ κάμῃ, ποῦ ἴσως κιόλας, σίγουρο μάλι-
στα, πὼς ἀκόμη κι ὡν εἶχε τὸ μέσο νὰ τὸ κάμῃ,
δὲ θὰ τὸ καταδεχότανε ; Τὸ κάτω κάτω τὴν γέλασα
και πάλε. Δὲ μοῦ ἔφτανε ποῦ τῆς ἔκλεψα τὴν μονα-
ξιά τῆς, ἔπως τὸ καφκιοῦμωνα· τῆς ἔκλεψα κάτι
περοότερο, τῆς ἔκλεψα τὴν αἰδωσύνη τῆς μοναξιάς
τῆς. Νὰ διῆτε ὄμως τὸ πὸς φοβερό. Γέλασα και τὸν
ἑαπτό μου. Συλλογιόστηκα τόντις με φρίκη, πὼς ἀν-
τίς νὰ τὴν βρῶ στὸ σαλονάκι, ἀπίθανο διόλου νὰ
τὴν ἔβρισκα στὴν κάμερὴ τῆς, ἔπου τὸ πῶδι μου
δὲν εἶχε πατήσῃ ἀκόμη. Τὸ λοιπὸ, θὰ τὸ χρωστοῦ-
σα σὲ μιὰ πλάνη, σ' ἕνα τερτίπυ ἀσυχώρητο, σὲ
μιὰν ἀσιατικὴν μαγεῖα, νὰ μπῶ πρώτη φορά μου
στῆς ἀγνῆς παρθένας τὸ ναό. Δηλαδὴ, και κει ποῦ
πῆγα, μήπως δὲ γελάστηκα, μήπως δὲν τιμωρήθη-
κα ; Μήπως δὲν πειράχτηκε τὸ αἶσθημά μου τὸ ἴ-
διο ; Ἐνοεῖται πὼς πειράχτηκε, ἀφοῦ χρειάστηκε
νὰ κρυφτῶ ὡν τὸν κλέφτη, ἀφοῦ τὴν στιγμὴ ποῦ ἡ
καρδιά μου γύρεθε ἀπὸ τὰ στήθια μου νὰ πεταχτῆ
πρὸς τὴν Μυρρίνα, ἐγὼ ἀναγκιάστηκα τὴν καρδιά
μου νὰ μανταλώσω, ἀφαντὴν νὰ κάμω τὴν καρδιά
μου.

Τοῦ κάκου και τὸννοῖωθα πιά, στὴν ἀγάπη τὴν
ἀληθινή, κρυφὰ δὲ χωροῦνε τίποτα δὲν πρέπει νὰ
καταπιαστῆς κρυφὰ· τὸ κρυφὸ σοῦ χαλνᾷ τὴν ἐρῆ-
τὴν ἀγάπη, σοῦ καταστρέφει τῆς ἀγάπης τὴν ἰσό-
τητα ποῦ τοὺς θέλει ἕνα, ποῦ τοὺς θέλει με τὰ ἴδια
τὰ δικαίωματα, με τὴν ἴδια καρδιά τοὺς δυὸ ἀγα-
πημένους.

Ἐρταίξα πρὸς τὴ Μυρβίνα· χρός μου τώρα νὰ
διορθώσω τὸ φταίξιμό μου.

* * *

Μιά μέρα, κοντὰ στὸ βασιλεῖμα τοῦ ἡλίου, τὴν
πήρα καὶ πήγαμε στὸ Rio dei Sehiavoni. Ἀνεβή-
καμε σὲ μιὰ γκόντολα. Πρῶσταξα τὸ βαρκάρη νὰ
περάσῃ ἀπὸ τὸ Rio della Croce, καὶ νὰ τρυβήξῃ
ὡς τὴν ἄλλη μεριά τῆς Ζουέκας, ἀφ' ὅπου ξανόγεις
τὸ Ἀδριατικὸ πέλαγο πέρα πέρα. Ἐκεῖ σταθήκαμε.
Κατεβήκαμε καὶ καθήσαμε σ' ἓνα μικρὸ χορτόσπαρ-
το λιθαδάκι μὲ κίτρινα λουλούδια καὶ λευκά. Τῆς
ἐπιασα τὰ χέρια καὶ τῆς τὰ ξεμυστηρέφτηκα ὅλα
ὅλα·

— «Καὶ τώρα, τῆς λέω, ἔλα νὰ ξεχάσουμε μα-
ζί, ἔλα νὰ ξελοθρέψουμε μιὰ γιὰ πάντα τὴν ψευτιά,
ἔλα νὰ χαίρετήσουμε λεπτρωμένοι τὴν ἀλήθεια!»

Μπήκαμε στὴν γκόντολα ξανά· βγήκαμε ἀλάρ-
γα ἔξω στὸ Ἀδριατικὸ, στὰ σαλεφτὰ μέσα τὰ κύμα-
τα τοῦ πέλαγου. Ἐβγαλα τὸ δαχτυλίδι μου, κοίτα-
ξα ἐρωτημένα τὴ Μυρβίνα καὶ τῆς εἶπα·

— «Συνήθεια εἶναι νὰ δίνεται στὸ γάμο ἓνα δα-
χτυλίδι χρυσό. Ἐγὼ θὰ σοῦ δώσω ἓνα ποῦ κανένας
ἀντρας δὲν τὸ δώσε τῆς γυναίκας του. Δηλαδή, θὰ
σοῦ τὸ δώσω καὶ δὲ θὰ σοῦ τὸ δώσω. Θὰ σοῦ δώσω
τὴν ψυχὴ του· τὴν οὐσία του θὰ σοῦ δώσω· τὸ πρᾶ-
μα τὸ ἴδιο πρέπει νὰ χαθῇ, πρέπει νὰφανιστῇ τὸ
σῶμα. Ἡ ἐμπιστοσύνη, νά, τὸ δῶρο τὸ σωστό, νά, ἡ
σωστὴ ζωὴ τῆς ἀγάπης ποῦ ἔτσι σταθερέθει· ἀλλὰ
δαχτυλίδια δὲν ἔχει, νά, τὸ ἄβλο, νά, τὸ ἀφαντο δα-
χτυλίδι τοῦ γάμου.»

Καὶ λέγοντας τέτοια λόγια, πέταξα στὸ γιαιλὸ
τὸ δαχτυλίδι τοῦ Γύγγη.

Σάββατο, 28 τοῦ Ἀβγούστου — 18 τοῦ Σταβροῦ
1909.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΣΥΝΑΓΙΑΝΤΗΜΑ

Ἄφροῦ ξενητεντήκαμε στὶς βορεινὲς τὶς χῶρες,
Ξανάβλαμε στὴς Ἀττικῆς τ' ἀγαπημένα μέρη·
Μὲ μουσικόπαθη καρδιά, στὶς βραδινὲς τὶς ὥρες
Τὶς σκιερὲς τὸ πλάνο μας βῆμα μᾶς εἶχε φέρη.

Καὶ ξάφνου, στὸ καμπύλιμα τοῦ δρόμου, (γιατὶ ὁ κάμπος
Μεγάλος εἶταν καὶ πλατὺς καὶ ὀλόστενος ὁ δρόμος),
Ἴσκιος φαντάζανε στοῦ αἰθέρα τὸ γραμμένο σάμπως
Ἱερὲς ἐλιές ἀγέραςτες σὺδεντρο νύχαν. Ὅμοιος

Οἱ σκιὲς σαλέφανε καὶ ἐλιές δὲν εἶταν, καὶ μελίσοι
Περάσαν Ἀθηνιώτισσες παιδοῦλες τριγυριστρες.
Πέρασμα βαθιομίλητο! Λὲς καὶ εἶχαν κάτι κλείση
Κι ἀπὸ τ' ἀρχαία τ' ἀνάγλυφα καὶ ἀπὸ τὶς βαγγελίστρες.

Σὲ λίγο τῆς περπατησιῶς ὁ ἀντίλαλος ἐχάθη
Σὰν κάθε ὄρατο ποῦ χάνεται καὶ σβῆ καὶ ποῦ δὲ μένει...
Τότε καὶ μεῖς περάσαμε στ' ἀποσπερνοῦ τὰ βῆθη
Μὲ θαμπωμένη τὴν ψυχὴ καὶ παραξενεμένη!

ΣΤΟΝ ΞΕΝΟ ΓΙΑΛΟ

Τὸ καλοκαίρι ζήσαμε στὴν ξένη τὴν ἀκρογιαλιά.
Νὰ τὸ θυμᾶσαι; Στ' ἀγγλικὸ λιμάνι εἴχαμε ζήσει.

Κίτριν' ἀνάβαμε νεροῦ

Γιὰ τοὺς ψαράδες τοὺς μελαχρῖνοὺς

Στῆς ψυχῆς μέσα τ' αἴλιο τὸ ξεοκλήσι.

Καὶ τὰ παιδόπουλα εἴμαστε μὲ τὸν ἀνεποψίαστο νοῦ
Τὰ ποβολάνταχτα καὶ οἱ νοσταλγοὶ ξενητεμένοι.

Κι ἂν καταχνιά ξένου καιροῦ

Βαριά μᾶς ἔριχνε τοὺς πλοκαριοὺς,

Εἴμαστε τῆς Ζωῆς οἱ ἐρωτημένοι.

Θυμᾶσαι ὀρθοὶ ποῦ στέκαμε στὶς πελαγίσιες ἀμμουδιές
Μὲ τὴν καρδιά μελλόμενης ἀγάπης ἀνυφάντρα;

Καρῶβια ἀρμένιζαν γιὰ ἰδὲς!—

Καὶ ταξιδευτρες ἀραζαν λαὸς

Ἄπ' τὴ Γαλλία καὶ πέρα ἀπὸ τὴ Φλιάντρα.

Καὶ βγαίνουν καὶ τριγύριζαν καὶ τὴ βουβὴ καὶ ἐρημικὴ
Μὲ σάρκες καὶ κορμωστασιές τρικύμιζαν ἐσπέρα.

ῶ! Ἄς εἶταν νύμουν πάλι ἐκεῖ

Ποῦ ἀρμένιζαν, σὰ βραδινὸς καιμὸς,

Ἄπ' τὴ Γαλλία καὶ ἀπὸ τὴ Φλιάντρα πέρα...

ΑΝΑΤΟΛΙΤΙΚΟ ΛΙΜΑΝΙ

Στ' ἀνατολίτικο λιμάνι ποῦ τ' ἀγέρι
Φυσάει πολὺτροπο καὶ ἀρμύρα περιχύνει,
Γ' ἀκουσίματη Τουρκάλα ἔχ' ἡ ψυχὴ μου γίνῃ
Κ' ἔχει φορέση κίτρινο βαθὺ τσιμπέρι.

Γ' ἔρω στὸ μῶλο οἱ χιτῖποι ἀμέτρητοι, μὰ οἱ γέροι
Μνήσκουν γυρμένοι στῶν καϊκιῶν τὴν παλιὰ κλίνη
Φορτώνουν ἄλλου νά, τὰ βάρια, νά, καὶ οἱ κρῖνοι,
Σύκα καὶ ἐλιές γιὰ τὴ Φραγκιά ποῦ τᾶχουν φέρη.

Ἄναρχος, νυσταγμένος λαὸς εἶν' οἱ παντιέρες
Τῶν καταρτιῶν καὶ οἱ γέροι ποῦ ἴπνος ἔχει πάρη
Στ' ὄνειρο ξαναβρίσκουν τὶς παλιές τὶς μέρες.

Κ' ἡ Τουρκάλα ψυχὴ ἀργοφέρει τὸ ποδάρι
Τοῦ χοροῦ τ' ἀνεβάσματα γιὰ νὰ ρυθμίσῃ
Καὶ τοῦ ἀμανὲ τοὺς χίλιους κύκλους ἀρχινίζει.

ΛΕΑΝΤΡΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΠΟΙΗΤΗΣ

(Sonetto nuovo)

Τοῦ μεγάλου διδάχου μας τοῦ ΨΥΧΑΡΗ

Σὰν ὁ Σιμόν στὴ Διβικιὴν ἐριμὰ τὸ παραβάνι,
— ὦ προσκυνητρά μου καρδιά!—
Στῆς ἀσκημιᾶς ἀνίδεης τὸ ἀμαστολὸ ρουμάνι.
Στὴ φλογισμένην ἀμμουδιά,
Πνίγουνται πόθοι μελαψοὶ, λαχτῆρες Τσιγκισζάνη
Πρὸς μιὰν ἀνέφταστη ἀρχοντιά.
Ποῦ στὸ σπαθίτο τοῦ καιροῦ τὸ ἴτι ἀναθιβάνει
Καὶ ζεῖ ὄνειροφάντη χαρά.
Κ' οἱ σκέψες Σφίγγες στένονται μπροστά στὸν καρβιλάρη
Ὁλόρθε, φλάμπουρο λαμπρό,
Κ' ἡ Ὀμορφιά ἐφταχρόματο λαμποκοπᾷ δοξάρι
Στὸ μάτι ἀγνάντια τὸ πυρό.
Καὶ παίζει στὸν ὀλόλαμπον ἀγέρα, σὰ ροφαία,
Χιλιόφλογη στὸ χέρι του, χιλιάστραφτὴ του ἡ Ἰδέα.

Μόναχο

ΓΛΗΓΟΡΗΣ ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

Ο "ΝΟΥΜΑΣ,"

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

Διευθυντής: Δ. Η. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συντρομή χρονιάτικη: Για την Ελλάδα και για την Κρήτη αρ. 10. Για το εξωτερικό φρ. χρ. 12 '2.—Για τις έπαρχίες δεγόμεστε και τρίμηνες συντρομές (3 δρ. την τριμηνία. —Κανένας δὲ γράφεται συντρομητής ἄδὲ στέλνει μπροστά τὴ συντρομή του.

20 λεπτά τὸ φύλλο, 20.—Τὰ περασμένα φύλλα που λιούνται στὸ γραφεῖο μας στὴ διατῆ τιμῆ.

Βρῆσκειται στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κίβσσια, καὶ στὶς έπαρχίες στὰ Πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

ΠΕΝΤΑΡΟΛΟΓΗΜΑΤΑ— Η ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ — ΠΑΝΟΥ ΣΤΗ ΒΡΑΣΗ Τ' ΟΓΔΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ — Ο ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ.

ΚΑΙΡΟΣ εἴτανε νὰ πενταρολογηθεῖ καὶ ἡ στρατιωτικὴ φευτοεπανástαση καὶ πενταρολογήθηκε. Δυὸ τρεῖς ἐφημερίδες μᾶς τὴν κάμανε ἀγᾶγνωσμα. Δηλ. ἀρχινῆσανε νὰ μᾶς καταστρώνουνε μὲ τὸ νῖ καὶ μὲ τὸ σῖγμα τὴν ἀρχὴ τῆς, τὴ δράση τῆς, τὰ κατορθώματά τῆς, τὰ παρασκήνια τῆς καὶ τὸ ὄτι ἔγινε καὶ δὲν ἔγινε ὅσον καιρὸ βάσταξε ἡ περιφρημὴ αὐτὴ ἐπαναστατικὴ ὀπερέντα.

Καὶ γράφεται ἡ ἱστορία τῆς ὡς εἶδος ρομάντζο. γι' αὐτὸ γαργαλλίζεται ἡ περιέργεια τοῦ κοσμάκη καὶ νὰ διητε πὼς ἀδύνατο, σιγὰ σιγὰ θὰ χῶσουνε μέσα καὶ κανέναν ἔρωτα πὸν νὰ τελώπει σὲ αὐτοχτονία ἢ σὲ γάμο γιὰ νάναί τελειο τὸ ρομάντζο.

Τί διάολο! σ' ἓνα τόσο σπουδαῖο ἔργο νὰ μὴ φιγουράρει καὶ καμιά γυναικούλα μέσα;

ΟΣΕΣ ἐφημερίδες εἶναι ἀπ' ὄξω ἀπ' τὸ χορὸ, δηλ. ὅσες ἐφημερίδες δὲν ἀνακατωθήκανε, εἴτε γιατί δὲν μπορούσανε, εἴτε γιατί δὲν τοὺς σίφερνε, σ' αὐτὴν τὴν ἐπιχείρησι, βάλανε τίς φρονῆς καὶ καταγγέλλουνε τίς ἄλλες γιὰ ἀναξιοπρέπεια, γιὰ προδοσία, γιὰ ξεμετάλλεση «εἰρῶν μυστικῶν» καὶ δὲν ξέχουμε γιὰ τί ἄλλο ἀκόμα. Τί τοῦτ' ἀπ' ὄλ' αὐτά. Ἦ μόνη ἀφορμὴ πὸν γέννησε τὰ **ἐθνικά** αὐτὰ ἀναγνώσματα εἶναι ἡ πενταρολογία. Γιὰ νὰ πουλήσουν περισσότερα φύλλα οἱ Ἀθηναῖτες ἐφημερίδες εἶναι ἱκανῆς ὄχι μόνον τὰ μυστικά τῆς ἐπανάστασης νὰ βγάλουνε στὰ φόρα, μὰ καὶ τοῦ Κράτους τὰ μυστικά. Καὶ μήπως λίγες φορὲς τὸ χίμαινε ἴσαμε τώρα κι αὐτὸ:

ΑΚΟΜΑ κι ὅταν ἡ ἐπανάσταση εἴτανε πάνω στὴ βράση τῆς (ἔδω ἡ λέξι **βράση** δὲν πρέπει νὰ παρθεῖ στὴν κυριολεξία, μὰ ἔτσι μπαίνει, γιὰ ρητορικὸ σκῆμα) ἔγινε κά-

ποια ἀπόπειρα νὰ βγεῖ σὲ πεντάρικα φυλλάδια καὶ νὰ πουληθεῖ στοὺς δρόμους «Ἡ ἱστορία τῆς Στρατιωτικῆς Ἐπανάστασης». Μὰ ὁ Στρατ. Σίνδεσμος τότε πὸν εἶτανε ἀκόμα μπαμπούλας καὶ τρώαζε τὸν κόσμο, τὸ ἀπαγόρευε αὐτὸ τὸ ρεζιλίκι κ' ἔτσι ἡ ἐπανάσταση φράζε, πὸν λένε, τὸ γόητρό τῆς. Γιατί καὶ τώρα δὲ γίνεται τὸ ἴδιο; Γιατί οἱ ἀξιωματικοὶ δὲν τρίζουν τὰ δόντια τους καὶ δὲ σταματοῦνε τὸ σημερνὸ ρεζιλίεμα;

Μερικὰ πράματα σὴζονται ὅσο μένουνε μυστικά καὶ ἡ προπεριονὴ φευτοεπανάσταση δὲν εἶναι δὰ ἀπὸ κείνα τὰ κατορθώματα πὸν μπορούνε δίχως σημαντικὴ ζημιὰ ν' ἀπλώσουν τὰ πλυντὰ τους στὸν ἥλιο.

ΜΕΡΙΚΕΣ ἀντιπολιτευόμενες ἐφημερίδες («Χρόνος», «Ἀθῆναι» κλπ.) ἔχουν κηρύξει συστηματικὸ πόλεμο κατὰ τοῦ ὄγδου Ἐπουργείου καὶ κατὰ τοῦ κ. Μπενάκη. Τὸ ὄγδο Ἐπουργεῖο τὸ καρτερούσανε ὄγδο θάμα καὶ τὸν κ. Μπενάκη τὸν θέλανε ρήτορα. Ἐπουργὸς καὶ νὰ μὴ βγάξει τρεῖς τουλάχιστο λόγους σὲ κάθε συνεδρία τῆς Βουλῆς; Κατὰ τὴ λογικὴ αὐτὴ, πὸνναί καὶ λογικὴ τους, καταλληλότητας Ἐπουργὸς γιὰ τὸ ὄγδο θάτανε ὁ κ. Πατσουράκος ἢ ὁ κ. Γκαλάβας.

Ἔχει ὁμως κ' ἓνα μεγάλο ψεγάδι ὁ κ. Μπενάκης. Εἶναι πλούσιος καὶ δὲν ἀποφάσισε ἀκόμα νὰ μοιράσει τὰ πλοῦτή του στὶς ἐφημερίδες. Αὐτὸ δὲ ὅαν τοῦ τὸ συχωρέσει ποτὲ ὁ «Χρόνος».

ΑΝ καὶ περάσανε μερικῆς μέρες ἀπὸ τότε, δὲν μπορούμε νὰ μὴν τὸ μνημονέψουμε καὶ νὰ μὴν τὸ μολογήσουμε πὸς μᾶς ἔκαμε βαθιὰ ἐντύπωση, κι ἀκόμα πὸν βαθιὰ κατὰπληξη, ὁ λόγος τοῦ βγαλε μέσα στὴ Βουλὴ ὁ κ. Στράτος χτυπώντας ἀλύπητα τὰ παλιὰ πολιτικὰ κόμματα κι ἀποκαλώντας τα φανλοκρατικά.

Ἐτοιμάστηκε τὸ ἀναθεωρημένο, τὸ καινούριο τὸ Σύνταγμα. Ὁ κ. Στράτος καὶ ἡ ἐπιτροπὴ τῆς Βουλῆς παρουσιαστήκανε στὸ Βασιλεῖο καὶ τοῦ ἀναγγείλανε τὸ «μέγα γεγονός».

Σὰν τέλειωσε ἡ τελετὴ καὶ γύρισε ἡ Ἐπιτροπὴ στὴ Βουλὴ, ὁ κ. Στράτος, σὰν πρόεδρος τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῆς Βουλῆς, ἀνέβηκε στὸ βῆμα κ' ἔλουσε πατόκορφα τὰ παλιὰ τὰ κόμματα. Ἐρῆ στιγμή. Ὁ κ. Στράτος τὸ ξέχασε πὸς δούλεψε δουλικώτατα σ' ὄλ' αὐτὰ τὰ κόμματα; Ὁχι. Τὸ ἐναντίο. Τὸ θυμῆθηκε καὶ τὸ καλοθυμῆθηκε καὶ ἴσια ἴσια γιὰ αὐτὸ καὶ τᾶβρισε, γιὰ νὰποδείξει πὸς καταδικάζοντας τα καταδικάζει καὶ τὸν ἴδιο καὶ τὸν ἑαυτὸ του, πὸν ἐξιγνίστηκε ἀπὸ τότε πὸν γινε Βενιζελιζὸς καὶ πρόεδρος τῆς Βουλῆς.

ΨΥΧΑΡΗΣ

ΤΑ ΔΥΟ ΑΔΕΡΦΙΑ

ΜΕΓΑΛΟ ΕΘΝΙΚΟ ΗΘΕΓΓΡΑΦΙΚΟ ΜΓΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Τυπώθηκε στὸ Παρίσι καὶ πουλιέται στὸ Βιβλιοπωλεῖο τῆς «Ἐστίας» ἀρ. 10.

ΜΕΤΑΞΥ ΜΑΣ

Ἡ ἔνωση θὰ πῆ δύναμη, μᾶς εἶπε καὶ μᾶς φώναξε ὁ πολυσεβασμένος μας δάσκαλος καὶ ἂν ταπρασίζαμε νάκοῦσουμε ὅλοι μας τὸ λόγο του, τὰ κακὰ ποῦ γένηκαν τώρα τελεφταῖα στὸ κλυδασανισμένο ζήτημα τῆς ἐθνικῆς μας γλώσσας δὲ θὰ γένοντουσαν. Μὰ μεῖς, σὰ Ῥωμοὶ ποῦ εἴμαστε, δὲν τὸν ἀκούσαμε καὶ πάντα μας ὁ καθένας τὸ χαθὰ του τράδηξε καὶ τοῦ κεφαλιοῦ του φέρθηκε. Ἄφτὸ ἔπρεπε νὰ τὸ συλλογιστῆ κι ὁ κ. Κ. Χατζόπουλος πρωτῆτερα κι ὄχι τώρα ποῦ μᾶς ἦρθε τὸ κακὸ νὰ καταλάβῃ τὸ λάθος ποῦ ἔκαμε. Καὶ τόσο καιρὸ δὲν ἔκανε τίποτας ἄλλο παρὰ διαίρεσες καὶ διχόνοιες συναναμεταξὺ μας νὰ σκορπίζῃ. Γιατί, καθὼς τὸ λέει κι ὁ παλιὸς Μάρκος Ἀβρήλιος, «ὅλα τὰ κακὰ ἔρχονται σ' ἓνα στρατόπεδο ὄντας ὁ καθένας θέλει κεφάλι νὰ σηκώσῃ καὶ τῆ θέσῃ τῶν ἀνωτέρω του θέλει νὰ πάρῃ.» Καὶ ὁ «Νουμᾶς» μας βέβαια ἀχαμνὰ κάνει νὰ μὴ βάζῃ κάποιο περιορισμὸ ὄντας βλέπει πὼς τὸ παραξεκοντακιάζουμε μεῖς οἱ μικρότεροι. Μὰ πῶτερο ὁ ἴδιος ὁ κ. Κ. Χατζόπουλος ἔπρεπε νὰ τὸ σκεφτῆ καὶ νὰ μὴν ἀρχινήσῃ τὴ σοσιαλιστικὴ κριτικὴ. Γιατί, καλὸ ρῶτημα νάχουμε, τί θέλησε μ' ἄφτηνε νὰ βγάλῃ; Νὰ μᾶς κάμῃ σοσιαλιστάδες μὲ τὸ στανιὸ; Μὰ ἐμεῖς εἰμᾶστενε σοσιαλιστάδες, γιατί τὸ λαὸ μας ἀγαποῦμε καὶ γιὰ τὴ γλώσσα του ἀγωνιζόμεστε καὶ κατατρεχόμεστε. Καὶ τὸ ξέρουμε κιόλας ἀπὸ τὸν Ἴψεν πὼς ἡ ἀργατεία μαζί μὲ τὴ γυναίκα θὰ διορθώσουνε τὴ ζωὴ. Κι ὁ Ψυχάρης ἀγαπάει τὴ φτωχολογιά καὶ τὴ γυναίκα, μᾶς τὸ εἶπε τόσες φορές μὲ τὴ μεγάλη του τὴν καρδιά ποῦ ἔλανε τὸν κόσμον χωραεὶ μέσα της. Μὰ κανένας ἀπ' ἄφτουνούς τοὺς μεγάλους δὲν ἔκανε σοσιαλιστικὴ τὴν τέχνη του. Οὔτε ὁ Μπράουνγκ κι ὁ Μόρρις κι ὁ Οὐάτμαν κι ὁ Στίμπορν κι ὁ Τένυσσον κι οἱ ἄλλοι ἐπαναστάτες προραφαελίτες τῆς Ἀγγλίας. Οὔτε ὁ Φλωμπέρ, ὁ Μωπασσάν, ὁ Ντωντέ, ὁ Μαλλαρμές, ὁ Μωρεάς, ὁ Ρενιές, ὁ Στύαρτ Μερίλλ, ὁ Ἀντρέ Ζίντ, ὁ Ρενέ Γκιλ, ὁ Τεὸ Βαρλέ, ὁ Ἀνζελλιέ καὶ οἱ ἄλλοι στὴ Γαλλία. Οὔτε ὁ Μουλτατούλι, ὁ Βελχάδεν, ὁ βᾶν Μίστρεν, ὁ βᾶν Γκάρτερ στὴν Ὀλλάντα. Οὔτε ὁ Καρντούτσι, ὁ Φογγαντζάρο, ὁ Νταννούτσιο, ὁ Μαριννέτης, γιὰ νὰ μὴν πῶ περισσότερους, στὴν Ἰταλία. Μὰ οὔτε ὁ Ντοστογιέφσκις, ὁ Γκόγκολ, ὁ Γρηγορόβιεφ, ὁ Τουργκένιεφ, ὁ Νεκράσωφ, ὁ Σολογκούμπ, ὁ Τσέριτσεφ, ὁ Ἀρτσιμπαζώφ κ' ἡ ἄλλη πλειάδα τῶ νέων ἀστεριῶν τῆς Ρουσίας. Μὰ οὔτε ἀκόμα ὁ Ντὸν Ριβάλτα, ὁ Ἰγγλεζιάς, ὁ Ἀσκουμινέθ, ὁ Καστραμόνεν, οἱ ἀδελφοὶ Ρουῖθ, γιὰ νὰναφέρω τοὺς νεαρότερους τῆς

Ἰσπανοπορτογαλλίας. Οὔτε ὁ Χάουφμαν καὶ ὁ Σούντερμανν, ὁ Σνίτσλερ καὶ ὁ Βέντεκιντ, ὁ Τόμας καὶ Ἄντριχ Μάνν, ὁ Γκράινερ, ὁ Ἔσσε, ὁ Φολμέλλερ, ὁ Στέφαν Γκεόργκε, ὁ Χόφμανσταλ, ὁ Σάϊσπέτερ, ὁ Πίτχανς, κ' οἱ ἀποδελοῖποι τῆς Γερμανίας. Οὔτε ἄφτοί, οὔτε ὅλοι οἱ μεγάλοι Ριζοσπάστες ὄλων τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν ἐποχῶν βάλανε μὲ τὸ νοῦ τους νὰ κηρύξουνε τὸ σοσιαλισμὸ μοναχά. Καὶ μεῖς πολλοὶ μπορεῖ σοσιαλιστάδες νάμαστε, μὰ δὲ θὰ πῆ μ' ἄφτὸ πὼς ἀρνούμαστε κι ὅσα μεγάλα ἔχει ἡ τέχνη ἔξω ἀπὸ ἄφτηνε τὴν ἰδέα. Καὶ τὸ πολὺ χειρότερο: Κανένας ἀπὸ τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς εἰλικρινῆδες καλλιτέχνηδες δὲν ἀρνιέται τοὺς ἀνωτέρους του καὶ τοὺς συναδέρφους του. Π. χ. ὁ Χάουφμανν κι ὁ Σούντερμανν, οὔτε τὸ Γκάϊτε, οὔτε τὸ Σίλλερ καὶ τὸ Γκρίλπαρτσερ, οὔτε τὸ Χέμπελ καὶ τὸν Ὄττο Λούντβιχ ἢ τὸν Ἀντσεργκρούμπερ, νὰ ρήξουνε θελήσανε ἀπὸ τὸ θρόνον τους, οὔτε συναμεταξὺ τους ὁ ἓνας τὸν ἄλλονε. Μὰ ὁ κ. Κ. Χατζόπουλος θέλησε νὰ ρίξῃ τὸ μεγάλο μας ποιητῆ, τὸ **διαμάντι τῆς κορώνας τῶ γραμμάτων μας**, ποῦ τὸν εἶπε κι ὁ Ψυχάρης μας. Ἔτσι φέρνουνται οἱ μεγάλοι, ὁ ἓνας τὸν ἄλλονε τὸν ἀναγνωρίζει. Καὶ τὸ ξέρεῖ ὁ κ. Κ. Χατζόπουλος πὼς κάνουνε καὶ στὴ Γερμανία καὶ πὼς σέβονται κ' οἱ μικρότεροι σοσιαλιστάδες τὸν ἀρχηγὸ τους τὸ Μπέμπελ καὶ κανένας δὲ θέλει νὰ τονὲ κατεβάσῃ στὰ μάτια τῶ φίλων καὶ τῶν ὀχτῶν, πὼς δὲν εἶναι μεγάλος. Καὶ τὸν Παλαμᾶ μας ὄντας κ' οἱ ἐφημεριδογράφοι ποῦ μᾶς βρίζουνε δὲν μποροῦνε νὰ τὸν ἀρνηθοῦνε γιὰ μέγανον ποιητῆ, ὁ κ. Χατζόπουλος δὲν ἔπρεπε πείσμα νὰ τὸ βάλῃ νὰ τονὲ βγάλῃ ἀπὸ τὴ θέσῃ ποῦ τὸ Ἔθνος τοῦ ἔδωκε. Τὸ ἴδιο δὲν ἔπρεπε ἔργο του νὰ τὸ κάμῃ νὰ κατεβάσῃ τὴν ἀξία ποιητῶν ὡς τὸ Ρήγγα Γκόλφη καὶ Σιλίπη. Ὁ πρῶτος μάλιστα ἔγραψε κ' ἓνα ἔργο σοσιαλιστικὸ. Λόγος περισσότερος γιὰ νὰ τονὲ σεβαστῆ. Στὴ Γερμανία δὲν εἶναι πιὸ ἀνώτεροι ἀπ' ἄφτουνού, ὁ Χόφμανταλλ κι ὁ Ντέμελ ποῦ κάνουνε κρότο. Κι ὁ Λούντβιχ Τόμας, ποῦ ἔγραψε τὴν **Ἡθική**, δὲν πιστέω νὰ μὴ ζήλεθε τὸ δραματάκι τοῦ Ταγκόπουλου **«Στὴν ὀξώπορτα»**. Μὲ τὰ παραόλα του κιόλας. Γιατί κατηφιάζει τσοухτερά τὴν κακοήθεια καὶ κακορίζικα τῆς κοινωνίας μας μὲ τὴν ἴδια τέχνη, ποῦ καὶ μὲ τίς **«Ἀλωσίδες»** καὶ τᾶλλα του τὰ ἔργα μᾶς τᾶδειξε πὼς κατέχει.

Μὰ ἤθελα νὰ μοῦ πῆ ὁ κ. Χατζόπουλος τί ἰδέα ἔχει γιὰ τὸ Νταουντενά; Τὰρέσουνε τὰ δηγήματα του βέβαια, ἀφοῦ καὶ στὰ τελεφταῖα του ποιήματα τονὲ μιμιέται. Μὰ τότες γιατί δὲν τὸν ἐθουσιάζουνε τὰ σύγκριτα δηγήματα τοῦ Βλαστοῦ; Μὲ τὸ νᾶναι κανεὶς σοσιαλιστῆς δὲ θὰ πῆ πὼς πρέπει νὰ κάμῃ

ἀνατροπή και στη φιλολογία. Οί σοσιαλιστάδες της Γερμανίας δὲ βρίζουνε τὸ Διλιενκρον κι ἄς εἴτανε ἀξιωματικός και πῆγε νὰ προσκυνήσῃ ἄλλη μιὰ φορὰ τοὺς τόπους πού γιὰ τὸ μεγαλεῖο τῆς πατρίδας του πολέμησε και τὸν ἦθερε ὁ θάνατος. Οὔτε τὸ Νίτσε τονὲ βρίζουνε, ὅπως ὁ κ. Ἀντρούτσος πού τοῦ τὰ εἶπε δὲ γνωστικά ὁ «Νουμάς.» Τὸ πνεῦμα νὰ τὸ σεβόμαστε πρέπει, και τοὺς ἀθρώπους πού πολέμησαν κι ἀγάπησαν τὴν Ἰδέα νὰ τοὺς προσκυνούμε. Ὁ κ. Χατζόπουλος δὲν ξέρει πὼς ἀπλώνεται ὅσο πάει ἡ Ἰδέα στὸν κόσμο και βασιλεύει στὴν ποίηση και στὴ φιλολογία ;

Ὁ δάσκαλός μας ὁ Ψυχάρης πού ζῆ μὲ τὴ μεγάλη του Ἰδέα και μὲ τίς ιδέες και μὲ τὴ φιλοσοφία ξέρει και τὴν ἐχτιμάει και δὲ λέει πὼς ὁ Παλαμάς δὲν εἶναι φιλόσοφος ποιητής. Ὁ κ. Χατζόπουλος τὸ εἶπε. Κι ὅταν ὁ ἄλλος μας ὁ μέγας ὁ Πάλλης τὸν ἀρώτησε, λόγια νὰ τοῦ ἀπαντήσῃ δὲν εἶχε. Ἄ δὲν τοῦ πολυᾶρσει ἡ φιλοσοφία τοῦ κ. Χατζόπουλου δὲ θὰ πῆ κιόλας πὼς ἡ Ἑλλάδα καταδικασμένη εἶναι νὰ διαβάξῃ ὀλοένα και πάντα τῆς ἀγάπες χωριάτικες και εἰδύλλια στὶς ἀκροποταμιές. Μὲ τὰ τέτοια δὲν προδέθει τὸ πνεῦμα. Οὔτε μοναχὰ μὲ τὰ φιλοκλιθεριώτικα, μὰ μονότονα και ξεψυχιασμένα ποιήματα πού ὀλοένα του μᾶς φέρνει γιὰ παράδειγμα ὁ κ. Χατζόπουλος. Και νὰ τᾶρέσουνε κανενοῦ, τὰ μπουχτίζει μὲ τὸ πολὺ λιθάνισμα. Γιὰ τὰ σονέτα τοῦ Μαβίλη πὼς δὲ λέμε τὸ ἴδιο ; Μῆτε και γιὰ τοῦ Γρυπάρη. Γιατί ἔχουνε μέσα τους και νέβρα και ιδέα και δὲν κλαῖνε οὔλο γιὰ φτωχὲς ψυχούλες και δὲ μᾶς τραγουδᾶνε οὔλο γιὰ τὰ καϊκᾶκια και τὰ συγνεφᾶκια. Πιότερο ἄβρα και στοχασμὸ ἀπὸ τὴν ποίηση γυρέδουμε, κύριε Χατζόπουλε, και πιότερη ἀγάπη και λιγώτερο πείσμα κι ἀποκλειστικότητα ἀπὸ τὴν κριτική. Διέστε πόσο ἀλλοιώτικος, γερὸς και βαθιὸς και μελετημένος παρουσιάστηκε ὁ κ. Γιάννης Ἀποστολάκης και μᾶς δίνει τόσες ἐλπίδες. Πὼς δὲν παραπονιέται κανένας ἄλλος ἀπὸ τὴν κριτική τοῦ Παλαμά ; Γιατί ξέρει ὅλα νὰ τᾶγκαλιᾶξῃ, ὅλα στὴ στοχαστική καρδιά του νὰ τὰ περισφίγγῃ. Ὁ Παλαμάς μας ἀγαπᾶει σὺν τὸν Ψυχάρη κι ἀφτός. Τὸ ἴδιο κι ὁ Ἐφταλιώτης μας. Εἶδατε πὼς μίλησε γιὰ τὸ Σκίπη ; Καὶ ὡς ἔπρεπε ἕνας γερωντότερος τεχνίτης νὰ μιλήσῃ. Ἔτσι κάνουνε οἱ εἰλικρινεῖς κριτικοί, οἱ καλόγνωμοι. Δὲ ζηλέδουνε τοὺς νέους, δὲ βλέπουνε τὰ καλὰ μόνο στοὺς φίλους και μόνο τὰ κακὰ στοὺς ἄλλουνοὺς πού ἔχουνε διαφορετικές ιδέες γιὰ τὴν Τέχνη. Δὲ στραβομουτσουναιάζουνε μπροστὰ σὲ ποιήματα σὺν τοῦ Βλαστοῦ, δὲν ψάχνουνε μικρολογίες νὰ βροῦνε γιὰ νὰ χαμηλώσουνε συναγωνιστάδες σὺν τὸ Μαλακάση και τὸ

χρυσὸ μας Βλαχογιάννη. Μὰ ἕνα μού χαλάει τὸ κεφάλι : Ὁ *Γήταβρος* δὲν εἶναι δρᾶμα σοσιαλιστικὸ κ' ἡ *Λίνα* τῆς «Ὁξώπορτας» ἐπαναστάτισσα δὲν εἶναι ; Ἡ γιατί ἔχουνε συβολισμό βαθειὸ και ιδέα χτυπητὴ δὲ μᾶς ἀρέσουνε ; Και γιὰ τὸ ρομάντζο τοῦ Παρορίτη μας γιατί σῶπασε ὁ κ. Κ. Χατζόπουλος ; Πράματα ἀλλόκοτα πού μόνο στὸ ρωμαϊκὸ γίνονται. Ἡ φοβήθηκε τὸν κ. Ξενοπούλο πού τονὲ προκάλεσε ; Κι ἀποκρίθηκε μονάχα πὼς τὸν ἐχτιμάει γιὰ καλὸ δηγηματογράφο. Ἡ μὴν εἶναι τάχατις ἐκεῖνο πού εἶπε καλὰ ὁ «Νουμάς» ; Ὁ Ξενοπούλος ἀναγνωρίζει κάθε νέο κριτικὸ πού θὰ ζῆ γιὰ νὰ πάρῃ ἐψημο. Μὰ τῶκανε και τοῦ Βλαστοῦ και πῆρε τὴν ἀπάντησῃ ἀλλοιώτικα ἀπὸ τὸν κ. Χατζόπουλο. Ὅσοι ἔχουνε γερὸς πεποίθησες δὲ φοβούνται και μεγαλήτερους ἀπὸ τὸν κ. Ξενοπούλο και τὸν κ. Νιρβάνα. Ὁ κ. Ξενοπούλος ὅμως τώρα δὲ βάσταζε και ἀναγνωρίζει στὴν «Ἔστια» γιὰ μεγάλωνε ποιητὴ τὸν Παλαμά. Δὲν ἔπρεπε νὰ τονὲ μιμηθῇ κι ὁ κ. Χατζόπουλος, πού μᾶς λέει κιόλας πὼς δὲ φοβάται νὰ τονὲ λένε μαλλιάρῳ, ὅπως ὁ κ. Ξενοπούλος, νὰ τονὲ μιμηθῇ και νὰ τὸ κάμῃ λίγο πρωτότερα, τότε πού ὁ Π. Φλ. τοῦ τὸ ἀπόδειξε μὲ τὴ βαθιστόχαστη και μελετημένη ἀπάντησῃ πού τοῦ ἔδωκε ; Ἐπρεπε ὅμως νὰ μᾶς ἔρθῃ τώρα πρῶτα τὸ κακὸ, νὰ κατατρεχτοῦμε, και τότες νὰ καταλάβῃ τὸ μεγάλο του λάθος ὁ κ. Χατζόπουλος και νὰναγνωρίσῃ τὸ μεγάλο μας τὸν ποιητὴ. Ἄς εἶνα ὅμως κι ἀργά, ἄς τῶκαμε κιόλας μὲ μισὰ λόγια, νὰ τονὲ συχαροῦμε πρέπει. Κ' ἔτσι, παιδιά, πρέπει νὰ κάμνουμε ὅσοι τὴν Ἰδέα ἀγαποῦμε, κι ὅσοι καταλαβαίνουμε πὼς δὲ φερθήκαμε σὺν καλοῖ στρατιῶτες και τὴν ἔνωσή μας νὰ χαλάσουμε βάλουμε στὸ νοῦ μας.

Ἄς μιμηθοῦμε τὸ παλληκαριστὸ παράδειγμα τοῦ ποιητῆ Σκίπη πού πῆρε πίσω τᾶστόχαστα τὰ λόγια του κι ἄς σκύψουμε νὰ φιλήσουμε τὸ χέρι τῷ μεγάλωνέ μας, τοῦ Ψυχάρη, τοῦ Παλαμά, τοῦ Πάλλη, τοῦ Ἐφταλιώτη, τοῦ Φωτιάδη, τοῦ Ταγκόπουλου, τοῦ Βλαστοῦ και τῶν ἄλλωνῶνε πού ξεδιάζονται και θυσιάζονται γιὰ τὴν ἄγια μας και τὴν ἐθνισώστρα τὴν Ἰδέα.

Δόντρα

ΦΩΤΗΣ ΧΩΡΑΪΤΗΣ

ΧΩΡΙΣ ΠΟΝΟΥΣ

Στὸ ὁδοντοϊατρεῖο τοῦ κ. Ἄριστ. Δρακοπούλου (ὁδὸς Πειραιῶς 7) γίνεται ἀνώδυνος ἐξαγωγή ὁδόντων, ριζῶν κτλ. μ' ἕνα τέλειο ἀκίνδυνο Ἀγγλικὸ ἀναισθητικὸ. Γιὰ τὸ κάθε δόντι δρ.10.

ΤΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ *)

Κεφ. Α΄.

Αφιερώνεται στους Κοινωνιολόγους Βουλευτάδες και σε κάθε αληθινό Χριστιανό.

Τελειώνοντας την Έκπαιδευτική μας τούτη μελέτη προσθέτουμε και το κεφάλαιο τούτο για τα «Νηπιαγωγεία» που είναι ή βάση του Έκπαιδευτικού μας Συστήματος. Θα φαινόμεστε δε και έλωσ διόλου άπαιδαγώγητοι και χωρίς καμιά φυσιολογική και ψυχολογική ιδέα αν δε γράφαμε μερικά για την παιδική τούτη ηλικία, που θέλει την περισσότερο επίμελεια και προσοχή, την περισσότερη άγάπη και φροντίδα κάθε άλλης ηλικίας.

Δυστυχώς το στάδιο τούτο της άγωγής των νηπίων, δηλαδή της προστασίας και επίμελείας των, εκείνοι από τους παιδαγωγούς μας, που έτυχε χρόνια και χρόνια να διευθύνουν το κατώτατο τμήμα της Δημ. Έκπαιδευσης, δεν το γνοιάστηκαν καθόλου, ούτε και το λογάριασαν. Είναι αλήθεια που βρέθηκαν ένα δυο παιδαγωγοί, που κάτι έγραψαν για τα Νηπιαγωγεία και για το σύστημα του φιλόανθρωπου Φροϊδελ, μα με την έπιμονή και θέρμη που έπρεπε να μεταχειριστούν το μεγάλο τούτο Κοινωνικό Ζήτημα, ώστε να ενδιαφερθώ στα καλά ή Πολιτεία, δεν το έκαναν.

Πολύ δε άπόρροια διαβάζοντας το Καταστατικό του Έκπαιδ. Όμιλου και την κάθε δήλωσή του, καθώς και την παιδαγωγική μελέτη του κ. Δελμούζου, που δεν εύρηκα να λέγουν κάτι και για τα Νηπιαγωγεία, ενώ έπρεπε να γνωρίζουν καλά οι φίλοι και σύντροφοι της Ίδέας, ότι Πρότυπο Δημοτικό Σχολείο δεν μπορούν να φτιάσουν, αν δεν το εξαρτήσουν από το Νηπιαγωγείο, δηλαδή από τα τρυφερά βλαστάρια της ελληνικής ζωής, που κατόπιν θα γενούν δέντρα και πλατάνια.

Καθώς γνωρίζουμε από τον Πλούταρχο, που λέγει αρκετά για τα Νήπια στο «Περὶ παιδων άγωγής» βιβλίο του, οι άρχαιο πρόγονοί μας πάρα πολύ φρόντιζαν για τα Νήπια παραδίνοντας αυτά στους τροφούς. Έπίσης και ο φιλόσοφος Πλάτωνας όμιλώντας στην «Πολιτεία του» για τα Νήπια μας συσταίνει ότι πρέπει να μορφώνονται και να προσέχωνται από ώρισμένες γυναίκες παίζοντας και περνώντας τον καιρό τους σε κόσμον όμοιον και όλοστόατον από ψυχή και νοῦ. Και ο Άριστοτέλης άκόμα αφιερώνει πολλές οδηγίες και συμβουλές για την επίμελεια της ηλικίας τούτης.

Και μολοντούτο στην Έλλάδα Νηπιαγωγεία δεν έχουμε. Και μη φρίζετε αν δε βλέπετε πουθενά μιá συστηματική έργασία γι' αυτά τ' άθωα κοινωνικά θύματα ή ένα της Πολιτείας ενδιαφέρο. Ός φαίνεται κανείς, ως τα σήμερα, Έπουργός της Παιδείας ή Κυβερνήτης δεν κατάλαβε τη μεγάλη κοινωνική και έθνική αξία τους. Και ενώ ο Σωτήρας Χριστός και τη ανθρωπότητας μεγάλος παιδαγωγός όμολόγησε την μεγάλη κοινωνική δύναμη των Νηπίων, έμεις οι άπάνθρωποι και σκληροί τα έχουμε αφήσει στο έλεος του Θεού, χωρίς ποτέ κανείς, κανείς χριστιανός και φιλόανθρωπος να βάλη μιá φωνή ή να χύση ένα δάκρυ για τα δύστυχα τούτα πλάσματα.

Μήπως τάχα υπάρχει κανένας Νόμος που να τα προστατεύη και να τα γλυτώη από τη γενική άδιαφορία; Μήπως κανείς παιδαγωγός μας άπ' εκείνους που γίνηκαν τμηματάρχες της Δημ. Έκπαιδευσης έσυλλογίστηκε κ' έβαλε στην καρδιά το «Έλάτε, έμπρός να ζήσωμεν για την εύτυχία των παιδιών» του Φροϊδελ;

Νηπιαγωγεία συστηματικά στην Έλλάδα δεν έχουμε, γιατί κανένα δημοτικό σχολείο, τουλάχιστο των πόλεων, δεν έχει Νηπιαγωγείο. Και ενώ ξοδεύομε 4 1)2) έκατομμύρια για τη Μέση Έκπαιδευση, που είναι το τρομερό σχολείο της κατατροφής της Χώρας, και πολλά άλλα έκατομμύρια για νοσοκομεία, πτωχοκομεία, έρφανοτροφεία και φυλακές, όμως για τα άπροστάτευτα αυτά πλάσματα, που μεϊς οι ίδιοι κάθε μέρα τα σκοτώνομε με την άδιαφορία μας, ούτε και δεκάρα δίνομε, ενώ αυτή ή Χριστιανική Διδασκαλία μας διατάζει να κάμουμε τούτο καλύτερα από κάθε άλλη πράξη.

Καθώς όλοι μας ξέρουμε τα Νηπιαγωγεία προήλθον από τη σοβαρή κι αληθινή έργασία των μεταρρυθμιστών και ιδίως των νέων φιλανθρωπιστών που μας έδίδαξαν ότι ή μόρφωση και ο εξάνθρωπισμός δε γίνεται και δεν καταρθώνεται με τίς κλασικές σπουδές, μα μόνο με τη φυσική άγωγή.

Άρχηγός των αληθινά φιλανθρωπιστών ήταν ο Πεσταλότσης, που τόσο ευεργέτησε το Λαϊκό Σχολείο, που μπορεί κανείς να τον κράξη σωτήρα και έλευθερωτή της μαθητικής ηλικίας, γιατί αυτός και μόνος έβαλε τάλθητινά και φυσικά θεμέλια της μόρφωσης του νοῦ και της ψυχής, και μονάχα αυτός με τ'άγιανάματτ της ευγενικής και άγνης ψυχής του, που όλα χάρισε στο μαθητήν και φίλον του Φροϊδελ, έφερε στο φως και στα μάτια της ανθρωπότητας το μεγάλο κοινωνικό αγαθό των Νηπιαγωγείων, που μεϊς ακόμα δεν το ένοήσαμε. Και να, το γιατί.

*) Κομμάτια από μιá «Έκπαιδ. Μελέτη».

Ή πρώτη της κοινωνίας μας τάξη, ή πλουτο-

κρατία, είτε γιατί ξέρει, πού δὲν ἔχουμε ἀληθινούς καὶ μορφωμένους παιδαγωγούς, είτε ἀπὸ μαϊμουδι-σμοῦ ἐξοικονομᾷ τὴ μὲρψωση τῶν νηπίων τῆς (3—6 χρονῶν) μὲ Ἑυρωπαϊεὺς κυβερνάντες, πού εἶναι βέβαια ἀδύνατο νὰ μορφώσουν φυσιολογικά καὶ ψυχικά τὰ παιδιά, ἀφοῦ ἀπ' αὐτῆς λείπει τὸ κυριώτερο ὄργανο, ἡ μητρικὴ γλῶσσα. Ναι μὲν βλέπουμε ἔτι αὐτὰ τὰ παιδιά δείχνουν μιὰ φαινομενικὴ καὶ διακριτικὴ πρόοδο, μὰ σὰν γενοῦν ἐφηβοὶ εὐθὺς ἀρχίζουν ἀποτελεσματικὰ νὰ μᾶς δείχνουν τὰ κακὰ αὐτῆς τῆς ἀγωγῆς ἀπὸ ἔθνικὴ καὶ ἀθροιστικὴν ἐποψήν.

Ἡ μεσανὴ τάξη μὴ ἔχοντας χρήματα γιὰ νὰ πληρῶνει κυβερνάντες ἀναγκάζεται νὰ παίρνῃ καμιά ψευδοδασκάλια ἢ παραδίνει τὰ παιδιά τῆς σὲ ὑπερέτριες ἀγράμματα, ἀδιάντροπες, ἀσυνείδητες, ἀνῆθικες καὶ σκληρές, πού δὲν ἔχουν καθόλου ἰδέα ἀπὸ ἀνατροφῆν, πού μὲ τὰ λόγια τους καὶ μὲ τὰ ἔργατά τους κι ἀκόμα μὲ τὴ σκληρότητά τους βασανίζουν καὶ στενοχωροῦν τὸ Νῆπιο, ὥσπου τὸ καταφέρνουν πεισματάρικο, δειλό, ἀυθάδικο καὶ σκληρό.

Ἡ δὲ τρίτη τάξη τῆς κοινωνίας μας ἢ στέλνει τὰ παιδιά τῆς στὸ Νηπιαγωγεῖο τῆς γειτονίας, πού τὸ εἶναι θὰ τὸ περιγράψουμε παρακάτω ἢ ἐπειδὴ δὲν ἔχει χρήματα νὰ τἀναθρέψῃ ὄχι μόνο ψυχικά, μὰ καὶ σωματικά, τὰ κρατᾷ νὰ τἀναθρέψῃ καὶ νὰ τὰ μορφώσῃ στὸ σπίτι.

Ἔτσι λοιπὸν αὐτὰ τὰ νήπια μένοντας στὸ σπίτι κυλίσονται στὰ πατώματα, σέρνονται στὶς λάσπες, στὰ κρύα, στὴ νύκτα, μαθαίνουν καὶ κάμνουν ἔτι βλέπουν καὶ ἀκούουν, καὶ ζώντας χειρότερα ἀπὸ σκυλιὰ ἀρρωσταίνουσι καὶ πεθαίνουσι ἢ μπολιάζονται μὲ χρόνιο πλευρίτην, βρογχίτην καὶ χτυπιό. Κι ἔσο ζοῦν καὶ μεγαλώνουσι, ἀδιάκοπα βρίζονται, δέρνονται, βλαστημιούνηται ἀπὸ τὴ μάνα περισσότερο, γιατί τᾶχει στὴ ράχη τῆς ὄλη τὴν ἡμέρα, σκιάζονται, τρέμουσι καὶ χάνουσι τὴ φυσικὴ τους ὀρμήν, γιατί δὲν μποροῦν μὲ τὸ στανιὸ νὰ γίνουσι ἡσυχὰ κι ἀκίνητα σὰ μάρμαρο. Ἀρπάζουσι λοιπὸν ἔτι βροῦν, τρώγουσι ἔτι τοὺς δώσης, καίονται στὴ φωτιά, πνίγονται στὰ νερὰ καὶ ἀδιάκοπα τρέχουσι στὸ κακὸ γιατί δὲν ξέρουσι τᾶκακα κι ἄθῶα ποῖ εἶναι τὸ κακὸ καὶ ἀπὸ ποῦ ἔρχεται αὐτὸ γιὰ νὰ προφυλαχτοῦν.

Ἦθελα νᾶμουν μεγάλος κοινωνιολόγος καὶ φυσιολόγος καὶ θὰ βλέπατε πόσο πειστικὰ καὶ ὁμορφα θὰ σᾶς ἀπόδειχνα ἔτι ἡ σοβαρότερη κοινωνικὴ πληγὴ τῆς Χώρας μας καὶ ἡ ὀργανικὴ τοῦ τόπου μας ἀσθένεια εἶναι αὐτὸ τὸ παραμέλημα τῶν νηπίων καὶ προπᾶντων τῶν κωμοπόλεων καὶ πόλεων, πού

οὔτε ὁ καθρὸς ἀγέρας καὶ ὁ ζωογονικὸς ἥλιος τῶν χωριῶν τὰ δροσολούζει, καθὼς τὰ νήπια τῶν ἀγροτῶν.

(Στάλλο φύλλο «Τὰ Νηπιαγωγεῖα τῆς Γειτονίας».)

Κέρκυρα

ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

δημοδιδάσκαλος

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Ἐὸ «Νουμᾶς» τοὺς καλοκαιριάτικους μῆνες ἠεριστή, Ἄλωνάρη καὶ Τρυγητὴ θὰ βγαίνει κάθε δεκαπέντε μέρες.

— Ἦστερ' ἀπὸ δυὸ φύλλα πού τελιῶνουσι τὰ διηγήματα τοῦ Γυχάρη, θᾶρχινῆσουσι ἓνα μεγάλο ἡθογραφικὸ διήγημα τοῦ Κ. Χατζόπουλου, τὸν «Ἦπερᾶνθρωπο», πού θὰ κρατήσῃ 7—8 φύλλα.

— Μέσα στὸν «Ἦπερᾶνθρωπο» ζουγραφίζονται μὲ χτυπητὰ χρώματα καὶ μερικοὶ γνωστοὶ λόγοι τῆς Ἀθήνας.

— Τὸ τυπογραφεῖο «Ἡ Ἀνατολή» τῆς Πόλης, ἔστειρ' ἀπὸ τὰ διηγήματα τοῦ Ἀδάξου, πού ἔχουσι τᾶχει ἔτοιμα ὅ ἓνα περίπου μῆνα, θὰ τυπώσῃ τὸ «Δαχτυλίδι τῆς μάνας» τοῦ Καμπύση, τὴν «Γρικουμῆ» τοῦ Σαϊξόπουλου (μετάφρ. Πολυλά) καὶ μερικὰ ἄλλα διαλεχτὰ βιβλία πού ἐξαντληθῆκαθε.

— Ἐὸ Λέκας Ἀρβανίτης, μᾶς ἔστειλε γιὰ τὸν κ. Κύρο τῆς «Ἐστίας» καὶ τοῦτο τὸ ἐπίγραμμα :

— Ἐὸ Τσίφος, πρώτης μπούφος
θύμωσε καὶ ΤΣΙΡῖξε
καὶ παρ' αὐτοῦ πάει ὁ σκούφος
ἔτσι ΚΗΡῦξε.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

Παρακαλοῦμε τοὺς συντρομητάδες μας τοῦ ἔξωτερικοῦ, ἔσοι δὲ μᾶς στείλανε ἀκόμη τὴ συντρομὴ τοῦ 1911, νὰ μᾶς τὴ στείλουσι.

κ. **Ν. Στραβοῦξυλο**. Ἡ σάτυρά σου γιὰ τὰ «Ἦνωμένα φιλολογικὰ βουστάσια» εἶναι πολὺ τρυχητερὴ καὶ δὲ ζουμοσιᾶται. Τὸ κάτου κάτου, χριστιανέ, γιατί νὰ χαλῶνῃς τὸ σηκῶτι σου μὲ ἔνεες ἔργουσι ;—κ. **Μολ**. Λάβαμε τὴ συντρομὴ τοῦ 911 κ' εὐχαριστοῦμε. — κ. **Θεατρόφιλο**. Μόλις ἀρχινῆσουσι νὰ παίζονται πρωτότυπα ἔργα, θᾶρχινῆσει καὶ τᾶθρα του κι ὁ «Κριτικὸς τοῦ Νουμᾶ». Καὶ ἡ φετεινὴ σοδειά, καθὼς μαθαίνουσι, δὲ θᾶναι λίγη. — κ. **Α Σ** στὴν Καλαμάτα. Τὸ γράφουσι ταχτικὰ σὲ κάθε φύλλο πὼς ἡ συντρομὴ πληρῶνεται μπροστά. Σ' εὐχαριστοῦμε γιὰ τὰ κολακευτικὰ σου λόγια, μὰ καρτεροῦμε νὰ μᾶς στείλῃς τὴ συντρομὴ γιὰ νᾶρχινῆσουσι νὰ σοῦ στέλνουσι καὶ μεῖς τὸ φύλλο.—κ. **Κ. Αν** στὴν Καλοῦτα. Λάβαμε τὴ συντρομὴ κ' εὐχαριστοῦμε.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑΤΑΒΕΒΛΗΜΕΝΟΝ ΔΡ. 50,000,000 — ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ ΔΡ. 10,480,000

ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Διεύθυνσις τηλεγραφική
«Αθηναϊκή»

ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ: Ἐν Πειραιῖ, Πάτρσις, Σύρα, Καλάμαις, Τριπόλει. Βόλω καὶ Λαρισσῷ.
ΕΝ ΚΡΗΤῃ: Ἐν Χανίοις, Ἡρακλείῳ καὶ Ρεθύμνῳ.
ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ: Ἐν Κωνσταντινῶνι (Ἰσμα ἐν Γαλατῶ μετὰ Πρακτορείου ἐν Σταμπούλ), Συμιοῦντι, Τραπεζοῦντι. Κερασσοῦντι, Σμύρνη, Χίω, Ἐρσίνη, Ἀδάνοις, Θεσσαλονίκη, Σέρραις, Καβάλλα, Σάνθη, καὶ Ἰωαννίσις.
ΕΝ ΑΙΓΥΠΤῳ: Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Midam), Καίρω, (μετὰ παραρτήματος ἐν τῇ συνοικίᾳ Mousky) Ζαγαζικίῳ καὶ Μανσοῦρα.
ΕΝ ΔΟΝΔΙΝῳ: (No 22 Fenchurch Street), ΕΝ ΛΕΜΙΣΣῳ (Κύπρου), ἐν ΧΑΡΤΟΥΜ (Σουδάν) καὶ ἐν Διμένι Βαθέος (Σάμου).

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ 30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1911

Διαθέσιμα:	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ	
Ἐν τῷ Ταμείῳ καὶ παρ' ἐγχωρίοις Τραπεζαῖς	Δρ. 20,693,656.57	Δρ. 38,484,824.18
Παρὰ Τραπεζ. ἐν Εὐρώπῃ καὶ Σηματα ἐν χαρτοφυλακίῳ	» 17,791,167.61	» 36,310,163.49
Προεξοφλήσεις καὶ Προκαταβολαὶ Ἐγγραμμάτων		» 36,310,163.49
Ἡγγυημένοι λογαριασμοί:		
ἐπὶ ἐνεχύρω χρεωγράφων	» 63,784,596.19	» 132,868,315.34
δι' ἐμπορ. καὶ ἄλλων ἐγγυήσεων	» 58,919,223.09	
ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀκινήτων	» 10,164,496.06	
Τρέχοντες λησμοὶ χρεωστικοὶ		» 30,243,638.70
Ὁμολογίαι Ἐθν. Δανείων, Διμενικῶν Ταμείων καὶ Ἀνω- νύμων Ἐταιριῶν		» 18,375,978.97
Χρεώγραφα καὶ τοκομερίδια		» 10,978,357.31
Συμμετοχαὶ εἰς ἐπιχειρήσεις		» 2,948,632.15
ὑποκαταστήματα		» 5,014,987.10
Κτήματα Τραπεζῆς		» 4,880,030.19
Εγκαταστάσεις, ἐπιπλα, χρηματοκιβώτια κτλ.		» 1,040,913.02
		<u>Δρ. 281,145,840.45</u>

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Κεφάλαιον Ἐταιρικῶν	Δρ. 50,000,000.—
Κεφάλαιον τακτικῶν Ἀποθεματικῶν	» 5,480,000.—
Ἀποθεματικῶν Προνοίας	» 5,000,000.—
Καταθέσεις ὄψεως	Δρ. 54,075,212.92
» προθεσμίας	» 48,269,725.73
» πολυτελεῖς καὶ μὲ προειδοποίησιν	» 27,828,951.10
Ταμιευτήριον	» 16,831,908.35
Τρέχοντες λησμοὶ πιστωτικοὶ	» 20,267,627.49
Ἐξωτερικοὶ λησμοὶ	» 36,889,766.63
Προσωρινοὶ λησμοὶ καὶ διάφορα	» 16,502,648.23
	<u>Δρ. 281,145,840.45</u>

Ὁ Γενικὸς Διευθυντὴς
Ζ. Κ. ΜΑΤΣΑΣ

Ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς
Φ. Η. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν ἐκτελεῖ πᾶσαν τραπεζικὴν ἐργασίαν, ἥτοι: Προεξοφλήσεις ἐμπορικῶν γραμμα-
ματιῶν καὶ συναλλαγματικῶν, Προκαταβολὰς ἐπὶ χρεωγράφων καὶ ἐμπορευμάτων, εἰσπράξεις τοκομερ-
διῶν παντὸς εἶδους χρεωγράφων, φορτωτικῶν, συναλλαγματικῶν, γραμματιῶν ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ.
Ἐκτελεῖ χρηματιστικὰς ἐντολάς. Ἐκδίδει ἐπιταγὰς, πιστωτικὰς ἐπιστολάς καὶ τηλεγραφικὰς ἐντολάς
πληρωμῶν ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ. Ἀνοίγει τρέχοντας λησμοὺς ἠγγυημένους. Δέχεται κατα-
θέσεις χρεωγράφων πρὸς φύλαξιν ἀντὶ ἐλαχίστων δικαιωμάτων καὶ ἐνοικιάζει διαμερίσματα χρηματοκιβω-
τιῶν διαφόρων διαστάσεων ὑπὸ ἄρους λίαν εὐνοϊκοὺς διὰ τὸ κοινόν.

Ἡ Τράπεζα Ἀθηνῶν δέχεται καταθέσεις εἰς τραπεζογραμματίαια, εἰς χρυσὸν καὶ εἰς ἐπιταγὰς (chè-
ques) ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ὑπὸ ἄρους λίαν εὐνοϊκοῦς.

Αἱ εἰς χρυσὸν καταθέσεις εἶναι ἀποδοτέαι, εἰς δ νόμισμα ἐνηργήθησαν, αἱ δὲ εἰς ἐπιταγὰς (chèques)
ὁμοίως ἀποδίδονται δι' ἐπιταγῶν (chèques) τῆς Τραπεζῆς ἐπὶ τῶν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀνταποκριτῶν της.
Οἱ δεδουλευμένοι τόκοι πληρώνονται καθ' ἑξαμηνίαν ἀπὸ τῆς πρώτης Ἰανουαρίου καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης
Ἰουλίου ἐκάστου ἔτους. — Ταμιευτήριον μὲ ἰδιαιτέραν ὑπηρεσίαν λειτουργεῖ καθ' ἑκάστην.